

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 11 22. marca 1979 Leto XVII

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice – v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Ziva Drole Milena Štrajnar, Tone Urbas, Bojana Žokalj-Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din, posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročninski oddelk:
Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

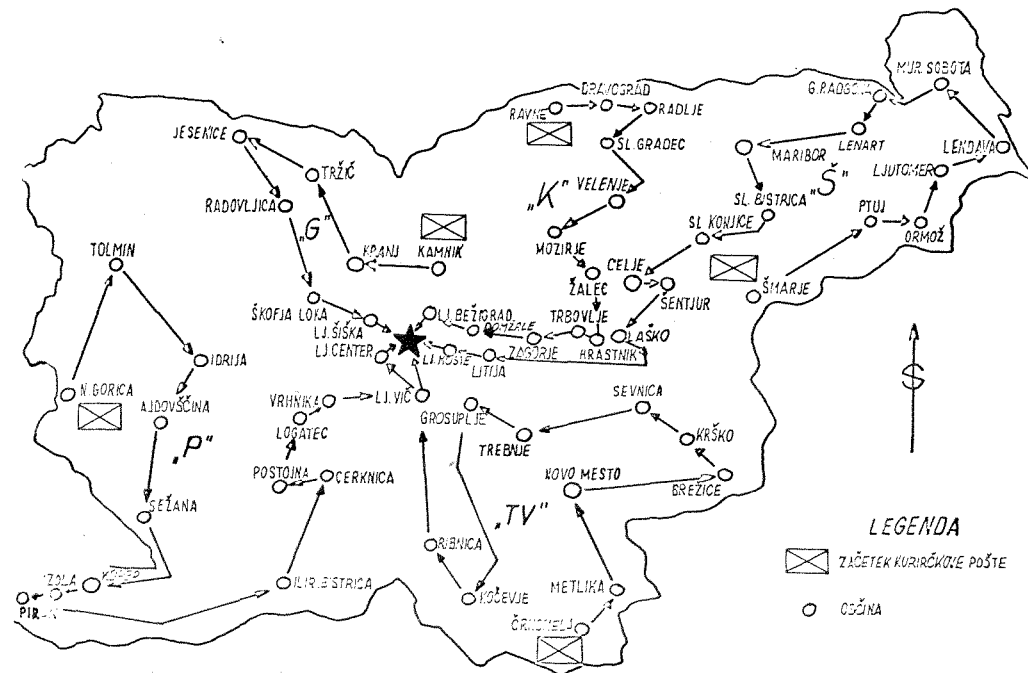
Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

KURIRČKOVA POŠTA 1979

Z našega obiska v Ravnah
na Koroškem

»V soboto bo pri nas še
posebno lepo!«

Skrb, namenjena
mladim in bodočnosti

Vselej je poudarjena
solidarnost

Postoj tovariš... veš
svoj dolg?!

Da Kurirčкова pošta pomeni slovenskim pionirjem prav toliko kot štafeta mladosti njihovim starejšim tovarišem, ni treba posebej poudarjati. Saj se širšemu družbenemu pomenu te akcije – razvijanju in krepitvi obrambnih sposobnosti naših najmlajših – pridružuje »zaupno sporočilo«, ki ga prenašajo: čestitka z najboljšimi željami tovarišu Titu za njegov rojstni dan. Začetek letošnje Kurirčkove pošte je bil v soboto, 17. marca ob 10. uri, v Črnomlju, Kamniku (na fotografiji), na Ravnah, v Novi Gorici in Šmarjah.

Foto: Mare Rudolf

Še moramo
govoriti, pisati

V vseh teh povojnih letih poskušamo ohraniti zanamcem čimveč tistega, kar smo doživeli v najtežjem in morda prav zato najlepšem času. Nočemo povečevati sebe in svojih dejanj, zaslug. Vendar: težo nekega dejanja lahko človek dobro spozna šele takrat ko se v njem znajde.

Pred okupacijo je bilo le malo ljudi toliko osveščenih, da so lahko predvideli dogodke. Resnica je bila za zidovi ječ... Gorje se je širilo čez vso našo zemljo. Resnica je bila v gozdovih... Koliko krvi je moralo preteči, solza in koliko mladosti je moralo umreti, da smo našli pot resnice – našo skupno pot. Mar veste, da so bila v tistih dneh vsa človeška hotenja združena v en cilj, razdajanje in ohranjanje ob največji materialni revščini, trpljenju?

Zaradi svojih otrok, svoje kulture in svobodnega življenja moramo o tem še govoriti, pisati.

Veste, čas, ki ga mora človek preživeti, je lahko zelo različen.

Ni vselej lahko biti človek človeku! Zlo je v tem, da nevarnost, stiska in pomanjkanje ljudi zblizujejo. V blagostanju pa človek postane razsipeen. Hlasta za dobrinami in si želi vedno več in več. V miru je za cilje, ki koristi posamezniku in škoduje družbi, vedno več prostora, kakor v vojni.

Mi pa imamo bogato zgodovino, ampak se še premalo učimo iz nje.

Zakaj so prav partizanska srečanja tako prisrčna? Zakaj se jih tako radi udeležujemo? Vežejo nas na najlepše spomine in na naš najbogatejši čas, ki smo ga preživeli kot puntarji, na slovenske mamice... s solzami sočutja in občudovanja v očeh so nam rezale kruha, čeprav so vedele, da jih to lahko stane glavo ali domačijo.

Precej je že zapisanega, ohranjenega. Nikoli preveč. Nikdar pa ne bo in tudi ne more biti zapisano vse.

Anton Zupan,
nekdanji borec
Kokrškega odreda

Da ne bo krivice

Nekaj pojasnil h knjigi Jožeta Vidica
»Beg z morišča«

Ko sem pred kratkim spet segla po knjigi »Beg z morišča« Jožeta Vidica, sem v poglavju Od kmečkega sina do predsednika OLO, brala, kako tovariš Aleš Jelenc pripoveduje o svojem delovanju v OF na Jesenicah in kjer med drugim navaja tudi, da sem jaz s pisalnim strojem pisala poročila in gesla za matrice in to v železarni med službo.

Ker trditve tovariša Jelenca niso popolne, bi rada njegove navedbe dopolnila. Prepričana sem namreč, da se Aleš Jelenc ne spominja več, kako je potekalo tisto delo. To sklepam tudi iz tega, ker je enako povedal že pred dobrim letom v oddaji na jeseniškem radiu, ko je pripovedoval o začetkih partizanske tehnike na Jesenicah. Ker nisem pri tem bila sama, temveč sva delali skupno s sestro Vero, menim, da moram to javno pojasniti.

Za sodelovanje v OF me je pridobil že zelo zgodaj leta 1941 Leo Okrožnik, ki so ga Nemci kasneje ustrelili kot talca v Mauthausnu. On mi je tudi poveril nalogo, da sem začela pisati matrice. Spočetka sem res to delo opravljala v železarni, kjer sem bila zaposlena. Sčasoma pa je postalo delo v tistih prostorih zelo nevarno, zato mi je Aleš Jelenc prinesel pisalni stroj na dom. S sestro Vero sva namreč prebivali v stanovanju v Srbijo izseljene sestre Nade v Obrtniški ulici (pri Kobalu). Sicer tudi tam ni bilo najidealnejše, ker je bilo najino stanovanje ob hodniku, po katerem so nenehno hodili stanovalci. Zato sva izmenično tipkali s sestro tako, da sva imeli stroj na kolenih, sedeč na postelji, da tipkanja ni bilo slišati. Pri tipkanju sva se menjavali tako, da je ena narekovala, druga pa tipkala. Prve čase je prinašal rokopise in odnašal matrice tovariš Jelenc sam, pozneje pa njegov brat, njegova sestra in tudi Francka Logar. por. Pacek. Ko pa so mene konec januarja 1942 aretirali, je Vera pisalni stroj vrnila kolportaži Okrožja Jesenic, za kar je prejela potrdilo, ki ga še danes hrani.

To se mi je zdelo pojasniti resnici na ljubo, da ne bi moja sestra Vera trpela krivice, saj je vestno in požrtvovalno opravljala to delo.

ANDA JELINČIČ-ANDOLŠEK
Via Bellavista 11
p. Trst

Osemdeset let

Prijatelji in znanci ti ob tvojem jubileju srečno želimo, da bi ostal tak, delaven in zdrav še dolgo vrsto let

V tedniku TV-15 in v drugih listih se pod dopisi pogostoma pojavljalo začetnici S. Š., a redko polno ime Srečko Šorli. Umestno je, da ga ob njegovem jubileju-praznovanju osemdesete obletnice-rojstva predstavimo bralcem TV-15.

Srečko je trda in žilava tolminska korenina. Življenje mu ni bilo posuto s cvetkami, bilo je viharo in en sam delovni dan.

Rodil se je v Tolminu 11. januarja 1899 v številni družini, ki ni imela nikoli dovolj polente, kaj šele kruha. Učil se je za čevljarja in že šestnajstletni je moral v kasarni v Gradcu izdelovati usnjene potrebščine za avstrijsko vojsko. Pri naboru leta 1917 ga je le slučaj rešil vojnega sodišča zaradi svoje slovenske narodne zavednosti. Skoraj dve leti je bil v vojski v Romuniji, odkoder se je ob razpadu Avstrije 23. novembra 1918, pretežno peš vrnil v Ljubljano in še istega dne, vstopil med koroške borce. Po trinajstih mesecih bojev na Koroškem je konec decembra 1919 prišel na Most na Soči, se zaposlil pri čevljarjem mojstru Štefanu Taljatu in bil v začetku leta 1920 med ustanovitelji prosvetnega društva, v katerem je sode-

loval sedem let kot pevec, igralec in član upravnega odbora. Leta 1923 je s tovarišema sežgal italijansko zastavo na pročelju vojne komande, tri leta pozneje pa s prijatelji izobesil veliko slovensko zastavo pri Modreju v hudo razburjenje fašistov. Proti koncu leta 1926 se je preselil v Tolmin in ustanovil lastno delavnico in trgovino obutve. Med tem je nastopal v »Pohujšanju v dolini Šentflorijanski«, v zadnji dramski uprizoritvi v Tolminu leta 1927. Tega leta se je z vso vnemo vrgel v ilegalno protifašistično dejavnost. S sodelavci je razdelil po tolminskih vaseh in drugod velike količine protifašistične literature. Pošiljal jo je po dekletih in jo sam nosil v Gorico. Pri množičnih aretacijah spomladi 1930 bi bil med prvimi v okovih, a je policiji pred nosom ušel v Jugoslavijo, trgovino in delavnico pa prepustil bratu Jožetu. Na Jesenicah je uredil čevljarstvo delavnico, kjer je tudi stanoval. Tu so imeli tigrovci zavetišče in včasih jih je kar petnajst prenočevalo v njej. Med bivanjem na Jesenicah je teden za tednom nosil protifašistični tisk na mejo. V letu 1931 jo je nesel dvainpetdesetkrat na planino Poljano ali na Govnjač, ko se je vračal pa ekrazit, ki so ga tigrovci prinašali z onstran meje. Po napadu fašističnih sil na Jugoslavijo je začel že poleti 1941 sodelovati v OF. Zaradi izdajstva je bil 4. julija 1943 aretiran, zaprt in mučen v Begunjah ter poslan v koncentracijsko taborišče v Dachau in kmalu nato v Flossenbürg, kjer so Nemci pobili več kot štiri tisoč internirancev. Srečko se je rešil iz tega pekla. Vrnil se je večinoma peš preko Nemčije in Avstrije, julija 1945 na Jesenice. Tu si je ustvaril dom in družino. Z gotovostjo smemo trditi, da je ogromno delal v družbenopolitičnih organizacijah. Veliko je pisal in še piše o partizanskih bojih, nemških taboriščih, tigrovcih in borcih za seravno mejo.

Mnogo je delal in tudi trpel, toda ostal je vedno isti poštenjak, dobričina, iskren in značajan, tudi fizično in duhovno prožen in zdrav. Srečko, prijatelji in znanci, ti ob tvojem jubileju srčno želimo, da bi tak ostal, delaven in zdrav, še dolgo vrsto let!

TONE RUTAR
Grčna 38
p. Nova Gorica

O borcih 1. jugoslovanske brigade

V TV-15 in drugih časopisih stalno prebiramo o srečanjih borcev brigad ali posameznih enot. Tako sem med drugim v TV-15 bral o slovesnem srečanju ob petintrideseti obletnici ustanovitve Tretje prekomorske udarne brigade NOV. Kako so borci veseli, ko se po dolgem času spet vidijo in obujajo spomine.

Borci-prostovoljci 1. jugoslovanske brigade, ustanovljene v ZSSR, pa se vprašujemo, zakaj se nas nihče ne spomni, saj smo se prav tako borili za osvoboditev Jugoslavije. Odveč je pisati, kako težke borbe je imela brigada. Omenim naj samo borbe pri Čačku, ko je v treh dneh samo iz naše brigade padlo ali bilo ranjenih več kot 800 borcev. Najtežje borbe smo imeli v sremski ofenzivi. Večina naših borcev je padla, drugi smo postali invalidi.

Menim, da tudi mi zaslužimo, da se kdo spomni na borce te brigade, vsaj tiste iz Slovenije. Pred desetimi leti je glavni odbor borčevske organizacije Slovenije že zbiral podatke o borcih 1. jugoslovanske brigade, ustanovljene v ZSSR, vendar je ostalo delo verjetno nedokončano.

Želim, da se tudi drugi prostovoljci te brigade oglasijo v našem listu TV-15.

ANTON AHACIČ
Podljubelj 18
p. Tržič

Udeleženci 5. zimskega vzpona na zasneženi SNEŽNIK v vrha tega velikanu slovenskega krasa, posiljšano borbene pozdrave vsem bralcem TV-15 in še posebej vsem borcem IZBRANEGA ODRZDA, ki jim je snežnik tolikokrat nudil varno zavetje v letih narodovega boja za svobodo.

Snežnik, 11.5.1979

ZIMSKI VZPON
NA SNEŽNIK

Še o tehniki na Gočah

Odmev na »Ilegalna tehnika na Gočah«, 46. številka TV-15

V 46. številki časopisa TV-15 z dne 16. novembra 1978 smo na strani 16 prebrali članek »Ilegalna tehnika na Gočah« in v njem odstavek, ki omenja, da je bil izdajalec – pobegli partizan Martin Kerševan »Črni Martin« doma iz Bukovice, kar ne ustreza resnici.

Tukajšnji odbor Združenja borcev NOV in vsi vaščani Bukovice – Volčje darge smo ogorčeni nad takim netočnim pisanjem dogodkov iz NOB. Ni naš namen, da bi polemizirali s tistimi, ki imajo voljo in prizadevnost, da napišejo stvari, ki so se dogajale v času NOB. Nasprotno radi čitamo in si osvežujemo take spomine, ter želimo, da bi se čimveč tovarišev in tovarišic opogumilo in zbralo svoje spomine, ter napisalo čimveč člankov iz obdobja NOB. Pripominjamo pa, da naj bi zbrano gradivo šlo skozi več rok oziroma naj bi prišlo natisnjeno tako prečiščeno, da bi ustrezalo dejanskemu stanju dogodkov. S tem bi se izognili marsikaterim polemikam, ki so nepriljubljene nam bralcem in spravljajo v zadrego same pisce člankov.

Ni naš namen, da bi kritizirali pisca članka Feliksa Hladnika in mu jemali pogum, saj gre tu samo za napačno imenovanje vasi, iz katere naj bi bil navedeni izdajalec Martin Kerševan. Tukajšnji odbor Zveze združenja borcev NOV, družbenopolitične organizacije in vsi vaščani želimo, da objavite v TV-15 naš članek, da bo javnost pravilno obveščena, saj vas Bukovica-Volčja draga ni nikdar imela v svoji sredi takšne, kot je postal Martin Kerševan, še najmanj pa v času NOB.

ZB NOV BUKOVICA-VOLČJA DRAGA

Ali ne bi veljalo poskusiti?

Spomnil sem se TV-15, ki bi za vojaške vojne invalide lahko prevzel vlogo organizatorja takšnih izletov

Sem naročnik mnogih časopisov in revij, ki jih kot upokojen vojaški vojni invalid skrbno prebiram. V zadnjem času sem opazil, da revije organizirajo za svoje naročnike izlete in to s področja osnovnega namena časnika oziroma revije (na primer: »Moj mali svet« organizira ogleda najlepših parkov v bližnjih deželah). Teh izletov bi se tudi sam rad udeleževal, vendar se ne upam prijaviti, ker sem invalid brez noge. Program izletov je namreč prirejen zmogljivostim zdravih ljudi.

Ob razmišljanju o tem problemu sem se spomnil našega časopisa TV-15, ki bi za vojaške vojne invalide lahko prevzel vlogo organizatorja takšnih izletov.

Priznati moram, da se o tej zadevi nisem pogovarjal z drugimi invalidi in ne vem, če bi se jih invalidi udeleževali. Sam živim skromno, ne pijem, ne kadim in bi zaradi tega rad del prihrankov namenil, na primer, za izlet v Stalingrad, Varšavo, Pariz.

Pa še nekaj je, kar me je vzpodbudilo k temu pisanju. Večina težjih vojaških vojni invalidov se nas je v zadnjem letu upokojilo in prav sedaj je skrajni čas, da svoj »večer« življenja še lahko popestrimo z obiski krajev, s katerimi je bila naša usoda tako povezana. Ali ne bi veljalo poskusiti? Lep pozdrav.

VLADIMIR ROLA
Vespazianova 5
p. Ptuj

Krajani krajevne skupnosti Golo, nedaleč od Iga pri Ljubljani, praznujejo že vrsto let svoj krajevni praznik, ob obujanju spominov na dogodke, ki so se zvrstili 19. marca 1942. leta, ko je vasico na pragu Ljubljane obklopolo okoli 8000 Italijanov. Vse odrasle moške so odpeljali v internacijo, otroke z ženami izgnali na Ig, vas izropali in nato še požgali. Skupaj s krajani iz Golega praznujejo ta dan tudi krajani iz Zapotoka.

Letošnje praznovanje krajevnega praznika, bilo je minulo soboto na Golem, je bilo še posebej slovesno. Poleg nastopa moškega pevskega zbora Golo-Skrilje, so popestrili kulturni program učenci osnovne šole iz Iga. Najzaslužnejšim krajanom, delovnim organizacijam in enoti JLA ter občinski konferenci ZSMS Vič Rudnik, so podelili priz-

Ob prazniku podelitev domicila

nanja za pomoč pri izgradnji vodovoda, ki so ga dokončno zgradili pred dobrim letom.

Na proslavi je krajevna skupnost Golo-Zapotok podelila domicilno listino kurirjem relejne postaje TV 1-a pozneje imenovane v 10-a. Ob tem je Ludvik Golob med drugim še posebej poudaril:

»TV 1-a, pozneje preimenovana v TV 10-a je bila po sklepu CK KPS ustanovljena januarja 1943. leta pri studentu Klančarica v Mokrcu. Prvi komandir te postaje je bil Andrej Flajs-Sočan s kurirji:

Andrejem Kikljem, Alojzom Purkatom-Slav-

cem, Milanom Podlogarjem-Milančkom, Janezom Pangeršičem-Antonovim, Stojanom Flajsom, Ivanom Cankarjem-Gamsom, Alojzem Podražajem-Lojzkom in borcem Šercerjeve brigade Tonetom Pristovo-Gusarjem.«

Kurirska postaja TV 1-a – 10-a je vzdrževala zvezo

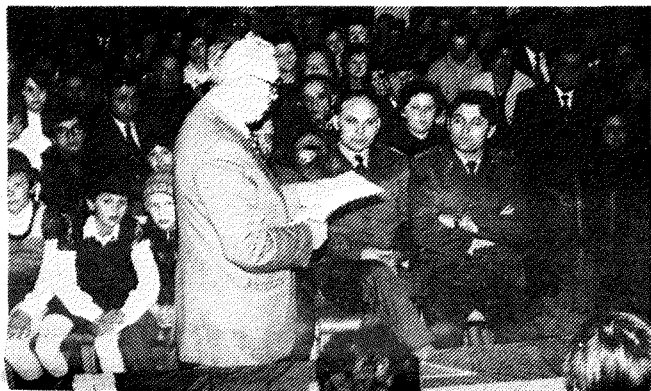
s TV 1, ki je bila na Krimu, z Ljubljano preko barja, z rajonskim odborom OF Pijaga gorica, s TV-3 preko Turjaka do Zdenske vasi in s TV-10 preko Mokra do Krvave peči.

Toda ti kurirji niso bili samo prenašalci pošte, temveč so bili tudi borci

in pa tisti, ki so imeli z domačini največ neposrednih stikov.

Prav zato so predstavniki krajevne skupnosti Golo-Zapotok, skupaj s številnimi krajani, ki so se tega praznovanja udeležili, sprejeli sklep, da na tistem kraju, kjer je bila ustanovljena kurirska postaja TV 1-a – 10-a odkrijejo ob letošnjem praznovanju rojstnega dne tovariša Tita spominsko obeležje s tovariškim srečanjem krajanov, borcev in aktivistov od Krvave peči, Lašč do Ljubljane, ki bo pri gozdarski koči. Hkrati s tem dogodkom bodo proslavili tudi 60-letnico KPJ in 35-letnico ustanovitve prve slovenske divizije VDV. Kurirji pa bodo izdali brošuro z bogatim zgodovinskim in slikovnim gradivom o TV-1a – 10-a.

Tone Urbas

Ludvik Golob je prebral sklep o podelitvi domicilne listine nekdanjim kurirjem, predsednik skupščine krajevne skupnosti pa jo je izročil Andreju Sočanu-Flajsu

Ob praznovanju krajevnega praznika Golo-Zapotok so se zbrali tudi kurirji TV-1a – TV-10-a.

Za veliko pomoč pri izgradnji vodovoda so krajani podelili priznanje tudi vojaški enoti iz Ljubljane, ki je s svojim delom veliko pripomogla, da je že pred dobrim letom pritekla v njihove domačije voda

V četrtek, 15. marca, je bila v Kranju seja občinskega odbora ZZB NOV

Obračun uspešnega dela

Obsežno poročilo je bilo sestavljeno iz zunanega in notranjega političnega pregleda ter dela bočevske organizacije. V prvem delu je bila posebno poudarjena nujnost po krepitvi naše obrambne sposobnosti. V tistem delu poročila, ki se je nanašalo na sprejete programe na kongresih ZKS in ZKJ in na osmem kongresu ZZB NOV Jugoslavije je bilo podčrtano mesto, ki ga imajo člani borčevske organizacije v okviru skupne fronte organiziranih socialističnih sil. Prav tako je bilo spregovorjeno o bistvenih spremembah novega statuta ZZB NOV Jugoslavije, ki je bil sprejet na osmem kongresu.

V poročilu je bil podčrtan družbeni položaj, opredeljene so bile vloge in naloge organizacije v sedanji stopnji razvoja naše družbe. Kritično je bilo spregovorjeno o uredništvu delegatskega sistema na vseh nivojih družbenopolitičnih skupnosti.

V omenjenem poročilu je bila predstavljena dolga vrsta opravljenih na-

log kranjske borčevske organizacije. Iz dela komisije za spomeniško varstvo je moč zaslediti, da so dali v preteklem letu poseben poudarek izvajanju zakona o grobiščih in grobovih borcev. S tem v zvezi so se povezali z zavodom za spomeniško varstvo in združenji borcev ter prevzeli skrb in izvedbo popisa grobišč in grobov v občini. Dogovorjeno je bilo, da se istočasno popišejo tudi spomeniki in spominska obeležja NOV. Vse to pa je bilo precej zahtevno delo. Vendar zaradi premajhne zavzetosti nekaterih združenj borcev do popolnega pregleda še ni prišlo. Pripravljen je prednostni vrstni red ureditve in obnove posameznih grobišč in grobov, o čemer bo moral razpravljati odbor podpisnikov družbenega dogovora in ga potrditi. Gre za družbeni dogovor, ki je bil sprejet konec preteklega leta in govori o varstvu, urejanju vzdrževanju in postavljanju spomenikov, spominskih plošč in drugih obeležij iz obdobja socialistične revolucije.

V poročilu komisije za interniranje, zapornike in izgnance je med drugim omenjeno, da je bil izdelan seznam internirancev, zapornikov in izgnancev iz katerega bodo pripravili sezname posameznih taborišč.

Predstavniki komisije za ljudski odpor sodelujejo v koordinacijski komisiji v občinski konferenci SZDL. Aktivnost čla-

nov borčevske organizacije v delu družbenopolitičnim organizaciji v občini je bila dobro ocenjena.

Iz poročila smo razbrali, da je bilo reševanje zahtevkov za priznanje posebne dobe za organizacijo, predsedstvo in še zlasti za komisijo izredno pomembna in odgovorna politična akcija. V času, ko se je posebna doba uveljavljala (od junija

1976 do decembra 1978), je imela komisija 32 sej. Šlo je za 106 vloženih zahtevkov, 14 izdanih potrdil za obdobje pred 9. 9. 1943, za 13 izdanih potrdil za leto 1944, za dva 1945 in za 67 negativno rešenih zahtevkov. Pozitivno so bile rešene samo tiste vloge, v katerih je bilo dokazano organizirano delo za NOV neprekinjeno do 15. maja 1945.

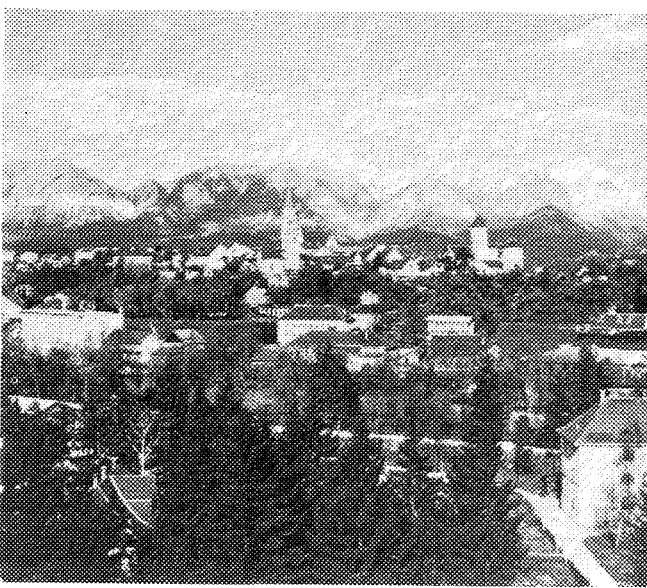
Povsem običajno je, da je negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij stalna oblika dela v organizaciji zveze borcev. Opravljene naloge s tem v zvezi so bile v poročilu kranjske borčevske organizacije dobro ocenjene. Poleg petih večjih prireditvev in spominskih slovesnosti je bilo lani še 32 praznovanj v posameznih krajevnih skupnostih.

Ustrezno mesto v poročilu je dobil tudi počitniški dom ZZB NOV Novigrad. Na osnovi sklepa seje predstavnikov občinskih odborov ZZB NOV Gorenjske, ki je bila februarja 1979, je bila pri občinskem odboru ZZB NOV Kranj ustanovljena posebna komisija za

upravljanje počitniških hišic ZB v Novemgradu. Zgrajene so bile leta 1963. Leta 1977 so bila opravljena nekatera obnovitvena dela. Nekaj teh popravil je bilo treba opraviti tudi v letu 1978. Za vse to je bilo porabljen 154.987 din. Tudi za letošnje leto so v načrtu večja investicijska dela, ki bodo izboljšala in posodobila bivalne prostore. Urejena bo plaža, zgrajeno balnišče, delno pa bodo uredili sprehajalna pota.

Partizanski dom na Vodiški planini je bil zgrajen leta 1963. Upravlja ga upravni odbor, sestavljen iz predstavnikov občinskih odborov ZZB NOV Gorenjske s sedežem v Radovljici. Dom ima 40 ležišč. Lani se je zbralo 320.000 din za posodobitev pogojev letovanja.

Seveda je skoraj nemogoče v skopo odmerjenem prostoru predstaviti celotno delovanje ZZB NOV Kranj. O reševanju problematike udeležencev NOV in vojaških invalidov v letu 1978 bomo na kratko spregovorili v eni naših prihodnjih števil. TV

Akcijski program reševanja družbenoekonomskega položaja borcev NOB ter drugih borcev in vojaških invalidov

Dolga vrsta nalog

Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Radovljica je na 10. seji v začetku marca sprejelo predlog akcijskega programa za nadaljnje reševanje družbenoekonomskega položaja borcev NOV ter drugih borcev in vojaških invalidov v občini. Predlog je že v razpravi v vseh KO ZB NOV in družbenopolitičnih organizacijah, SIS in v občinskih organih. Končen sklep o sprejetju pa bo sprejel občinski odbor ZZB NOV na 3. seji 27. marca 1979.

Izhodišča za program so sklepi skupščine SRS in stališča RO ZZB NOV Slovenije in stališča skupščine SRS in predsedstva RK SZDL Slovenije. Upošteevane so tudi usmeritve iz resolucij ZKJ in 8. kongresa ZZB NOV Jugoslavije za področje socialne varnosti borcev, vojaških invalidov in njihovih družinskih članov.

V akcijski program so tokrat vključene tudi naloge, ki jih vsebujejo programi SIS, občinski organi in drugi dejavniki, ki vključujejo v svoj delokrog področje varstva borcev in vojaških invalidov. Vse te naloge bo spremljala komisija za za-

deve borcev in invalidov pri občinski skupščini Radovljica.

Letos bodo pri skupščinah posameznih SIS v občini ustanovili delovna telesa in komisije za vprašanja borcev in invalidov, pri občinski skupnosti socialnega varstva pa koordinacijsko telo, sestavljeno od delegatov pristojnih SIS in ZB NOV.

SIS, ki se vključujejo v samoupravno interesno skupnost socialnega varstva v občini bodo izdelale programe s katerimi bodo zagotavljale in spremljale hitro in učinkovito urejanje življenjskih vprašanj in problemov borcev NOV, drugih borcev ter vojaških invalidov. Ta telesa bodo delovala v SIS s področja zdravstva, socialnega skrbstva, stanovanjske skupnosti ter skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, pri čemer bodo nudile vsestransko pomoč OK SZDL, ZZB NOV in komisije za vprašanje borcev v občini in KS.

Do konca aprila bodo vsa ta telesa in organizacije ugotovile in ocenile kako se uresničuje sistem socialne varnosti borcev in invalidov ter v zvezi s

tem na posvetovanju, ki ga bo organizirala OK SZDL sprejela ustrezne ukrepe.

Za borce in invalide kot tudi za druge ostarele in osamele občane bodo razvijali učinkovito patronažno zdravstveno službo, nego na domu in v domovih za starostnike.

Komisija za vprašanje borcev pri občinski skupščini bo sproti spremljala in ocenjevala stanje, dajale pobude in smernice za nadaljnje urejanje in podružabljanje področja socialne varnosti borcev v občini. Za samoupravno urejanje teh vprašanj, vključno s področjem upravnega odločanja bo že v prvem polletju poskrbel izvršni svet skupščine občine Radovljica.

Pri zdravstvenih OZD bodo izpopolnili dejavnost dispanzerjev za borce in pravočasno omogočali uveljavljanje njihovih pravic iz zdravstvenega varstva, posebno za sistematične preglede in druge oblike preventivnega in kurativnega zdravljenja, storitev patronažne službe, zdraviliško zdravljenje, oskrbovanje z ortopedskimi pripomočki itd. Proučili bodo problematiko čakalnih dob v zdravstvu in

sprejeli ukrepe za izboljšanje te službe. Zavzemali se bodo, da bo čimprej doseženo popolno zdravstveno varstvo za vse kategorije borcev ne glede na datum vstopa v NOV.

Posebno pozornost bodo posvetili širokemu informiranju borcev za uresničevanje pravic iz zdravstvenega varstva in samoupravnih sporazumov za to področje. Že v polletju bodo opravili analizo gmočnega položaja borcev, razlik med pokojninami in vzroke zaradi katerih nastajajo takšna navzkrižja. Do konca leta bodo v celoti uresničili družbeni dogovor o občinskih priznavalnih ter pospešeno delali na reševanju stanovanjskih vprašanj borcev in zadev kmetov borcev NOV.

Problematico mladolletnih udeležencev NOV in žrtev fašističnega nasilja bodo reševali v okviru predpisov ter jim nudili potrebno materialno in zdravstveno pomoč. Do konca septembra pa bodo strokovne službe pri SIS skupaj z upravnim organom za vprašanje borcev pri občinski skupščini izdelale poročilo o organiziranosti in delovanju teh služb in predlagali ustrezne rešitve.

Jošt Rolc

Komentar

Umerjeno – smotrno

V začetku letošnjega leta, ko so družbenopolitične in druge organizacije sprejemale svoje programe, je sem ter tja beseda nanekla tudi na proslave, praznovanja in obeleževanja spomina na pomembne zgodovinske datume. Tako so za večje proslave in obletnice pri socialistični zvezi že pripravljene programi. Že doslej je veljal poudarek ali vsaj težnja k preobrazbi svečanosti v koristnejše okvire tako, da se slavnostni deloži na najnujnejše in pridobijo slovesnosti na delovnem značaju.

Take težnje so zdravne in spodbudne in jih je povzel tudi sindikat, saj preko sindikalnih organizacij v organizacijah združenega dela priporoča delovnim ljudem, naj se ob različnih priložnostih praznovanj in praznov dogovorijo za prave vsebine in ne dovolijo,

da bi bile proslave (kot so marsikdaj bile) le same sebi namen.

Vse bolj prodira v zavest občanov, da proslava in slovesnost ne more in ne sme postati navadna veselica in ljudsko rajanje.

Ne gre zameriti tistim, ki žele med prazniki ali mimo njih potovati, izletnikovati. Gre le za to, da, kadar organizirano posvetimo dogodkom, obletnicam, osebnostim posameznih slovesnosti, ne pozabimo na osnovne namene takih manifestacij: da se spomnimo, da se poučimo, da dojamemo ter, da ojačamo kontinuiteto. Prav to so priložnosti, kjer lahko spodbudimo k boljšim in pomembnejšim rešitvam, usmeritvam... in se tudi razveselimo s pravišjo mero za dobro in koristno.

B. Ž. J.

Seja osrednjega odbora prekomorcev – borcev NOV Jugoslavije

Zahtevni delovni program

V Sežani je bila 9. marca letos razširjena seja osrednjega odbora prekomorcev – borcev NOV Jugoslavije, ki poteka vsako leto v drugi občini. Poleg delegatov domicilnih odborov prekomorskih brigad so se je udeležili tudi predsedniki družbenopolitičnih organizacij iz Sežane in Stane Repar, podpredsednik RO ZZB NOV Slovenije.

V uvodu k seji je dr. Franc Hočevar, predsednik osrednjega odbora, obudil spomin na tovariša Edvarda Kardelja. Orisal je njegov prispevek pri oblikovanju prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOV Jugoslavije. Zlasti je poudaril Kardeljevo delo po

prihodu z VŠ NOV Jugoslavije na otok Vis.

V preteklem letu so namenili domicilni brigadni odbori in osrednji odbor posebno pozornost organizaciji in izvedbi partijskih zborovanj brigad, ki so slavile 35-letnico obstoja. Pozornost je bila namenjena tudi razvijanju vseh oblik revolucionarnih tradicij, reševanju posebne dobe iz NOB in nekaterim drugim vprašanjem. V počastitev jubileja prekomorskih brigad je bil izdan spominski znak »Prekomorci – borci NOVJ«. S posebnim poudarkom je bilo spregovorjeno o poimenovanju osnovne šole v Dekanih po 1. tankovski brigadi. Gre za moder-

no šolo, ki je v ponos kraju.

Lani je izšla tudi monografija »Iz Afrike v NOVJ«, v kateri je obrav-

navan boj več kot šest tisoč Jugoslovancev, ki so prišli v NOVJ iz Afrike.

Na seji je bilo ugotovljeno, da je republiška ko-

Prva tankovska brigada v Trstu (ulica Corso) maja 1945

misija za podajanja mnenj o posebni dobi v zvezi z udeležbo v NOB imela 23 sej. Obravnavanih je bilo 583 prošelj. Za 463 borcev je bilo dano mnenje, da izpolnjujejo pogoje za priznanje posebne dobe iz NOB pred 13. oktobrom 1943. Za 98 primerov je bilo dano mnenje za priznanje s poznejšimi datumi, 22 prošelj pa je bilo vrnjenih v dopolnitev. V poročilo osrednjega odbora je zapisano, da delo omenjene komisije poteka popolnoma v duhu sprejetih stališč RO ZZB NOV Slovenije, RK SZDL Slovenije, komiteja za vprašanja borcev NOV in da komisija dela z izrednim čutom odgovornosti, poli-

tičnim posluhom in tovariškim odnosom.

V poročilu in razpravi, ki je sledila, je bilo ugotovljeno, da so v preteklem letu pripravili ustrezno dokumentacijo za poimenovanje nekaterih enot JLA po prekomorskih brigadah. Z zadovoljstvom je bilo ugotovljeno, da ima večina teh brigad svojo enoto v JLA. Domicilni odbori vseh prekomorskih brigad so okrepili sodelovanje z JLA, kjer so se prenekateri borci pojavili kot občasni predavatelji.

Na seji so namenili največ časa vprašanju programov dela domicilnih odborov in osrednjega odbora v tem letu.

September 1943. Na Štjaku. Mesec, ki nas je v začetku osrečil z razpadom Italije. Za nas Primorje je bilo to še posebnega pomena, saj smo bili po prvi svetovni vojni krievno dodeljeni Italiji. Odvzeli so nam vse pravice, ki bi nam pripadle kot manjšini.

Po vsem preganjanju in odporu je bilo praznično razpoloženje prvih dni svobode nepopisno. Med povsod razobešenimi slovenskimi zastavami in navdušenjem slovenskih pesmi se je bilo težko sprijazniti z občutkom, da vojne še ni konec in da je svoboda le začasna. Z vodstva NOB so nas opozorili, da je treba nujno okrepiti partizanske enote in ustanoviti nove za množični odpor proti nacistični Nemčiji, ki je v tistih dneh že prodirala na naše ozemlje. To nas je navdušilo, da smo vsi prijeli za orožje. Nastal je Štjaški bataljon, nekakšna vojaška vlada v malem. Ta naj bi zadržal Nemce. Orožje smo pobrali italijanskim vojakom, ki so se umikali čez naše kraje, nekaj pa smo ga našli v zapuščenih vojaških skladiščih v Vipavi. V bataljonu smo bili predvsem mladi ljudje. Nismo obvladali bojevanja. Pogrešali smo izurjenost v vodstvu.

Usodni postanek na Gradišču

Ko smo izvedeli, da so Nemci prodrli na Vipavsko in Kras, smo porušili most v Roši, čez cesto pa smo položili debela požar-

ganih borov. Nekega popoldneva je čez Štjak odbrnelo letalo. Popisani listi so se vrtinčili v zraku, potem pa so pristali na tleh. Bili so letaki, pisani v slovenščini in sporočali so, kako naj počakamo Nemce v svojih domovih. Položaj je postal negotov.

Štab bataljona se je v jutru 29. septembra 1943 odločil za premik v požgano vas Gradišče, proti večeru pa naj bi se pomaknili naprej in se pridružili drugim enotam. Vsaka odločitev je bila tvegana, ker nismo poznali sovražnikovih premikov. Vedeli smo samo to, da so Nemci v Podragi.

Naš začasni postanek na Gradišču je bil usoden. Nemci so se peš prihotapili iz vipavske smeri, šele pozneje so prišli s tovornjaki čez Vrabče. Stražarsko mesto smo imeli na robu vasi, od koder je bil jasen pregled na vse dovodne poti. Pač pa je bila očitna pomanjkljivost drugih stražarskih mest.

Dopoldne je rahlo deževalo. Prve jesenske megle so ščitile Nemce. Ob 11.30 je padel prvi strel in z njim naš stražar Ciril Novak. Nato je od vsepovsod zaropotalo. Nekateri so se z ročnimi bombami reševali iz obroča. Nemški poziv, naj se preda, kdor je še živ, je bil samo prevara. Padlo je trinajst borcev. Dva, ki so ju ujeli, so ustrelili pozneje na nekem travniku pri Postojni, izpustili pa so neko žensko. Po napadu so obstreljevali še sosednjo vasico Tabor. Tudi tu so njihovi požigi pustili sledove.

svojim bataljonom pri Škofji Loki napravil zasedo čez vojaško cesto Škofja Loka-Blegoš, na ostalih krajih pa so naši na položajih vse do Praprotnega.

Tako smo bili oproščeni vseh dolžnosti zavarovanja kot straže, patrolje in zasede. Hojan je odšel. Nihče ni vedel, kam.

Teren sem dobro poznal še iz časov, ko sem bil v Poljanski četi. Iz previdnosti sem se posvetoval s komandantom bataljona ter mu predlagal, naj ne glede na Hojanov ukaz pošljemo mitralješko trojko proti Rovtami, tja, kjer se vojaška cesta med Škofjo Loko in Blegošem prevesi na Selško stran. To pa je prav nad Magušarjevo kmetijo. Komandant se je strinjal z menoj, zato sem takoj določil patroljo in jo poslal v navedeno smer z nalogo, da se takoj vrnejo v bataljon, če na sedlu že zaseda kaka druga enota. V nasprotnem primeru pa naj ostane na položaju; seveda nas mora kurir takoj ob-

Skaljena svoboda

Boleče je odjeknil konec Štjaškega bataljona

Komaj 18 dni je živel Štjaški bataljon, a vendar je bil mnogim preživelim

borcem življenjska šola, da je bojevanje in organizirano delo uspešno le, če je dosledno.

Vsi otopeli od strašnega prizora prejšnjega dne, ob pogledu na mrtve soborce, sovrstnike in tova-

riša iz Ljubljane, ki se nam je pridružil na poti iz internacije, ob misli na njegovo družino, katere upanje se bo zrušilo ob kruti resnici, smo pričakali 30. september. Ob takih trenutkih ne čutiš sreče, da si ostal živ. Le prizor na krvava mesta se ti venomer ponavlja pred očmi.

Pozornost je pritegnil nemški tank, ki se je pomikal iz Kazelj proti Roši. Na gornjem ovinku se je prevrnil. Nemci so prišli v Mahniče in odpeljali Slavka Čehovina ter Franca Mahniča, da bi ju nad vasjo ustrelili. Toda Franc je kljub strelu v glavo ostal živ. Po okrevanju je šel med partizane in... padel.

Iz smeri Velikega polja so že od jutra padali posamezni strelji. Vedno bolj so se bližali. Kam? Čas za odločitev se je iztekel. V tistem trenutku zagledam na Sozanovcu nad vasjo Nemca. Stečem mimo hišnih vrat in polglasno kriknem: »Nemci!« Oče se je pognal v sobo, ki jo je prejšnji dan razdejala mina in odbila stopnice, mati je stala kot okamenela. Nemec vpraša, seveda v nemščini, kje so moški. Mati odgovori: »Jih nimamo. Vse je uničeno.« in pokaže s kretnjo roke.

Na begu sem spotoma obvestila sosede o nemškem prihodu. Na ovinku naletim na Jožeta Hriba iz Poljan in Ferdinanda Jakomina iz Hribov pa še Ludvika Čehovina (starejšega) iz Bozga. Skupaj stečemo za Tabor čez vodo in se zarijemo med stene nad Vilenco. Nemec,

ki je verjetno zašel od skupine, je hitel po bližnji stezi. Zadrževali smo dih. Pri vasi Hribi se je vsula svinčena toča. Padlo je 11 naših borcev, ki so jih že od jutra zasledovali. Na poti so Nemci ubili še Franca Jakomina, ki je pasel krave na Škrilah, pa še Franca Novaka, Cirilovega očeta, tistega, ki je dan prej padel na Gradišču.

Soseda Lojze Mohorčič in Ivan Remec sta začela takoj, ko sta izvedela za Nemce v bližini, pred hišo žagati drva, da se pač ne bi zmenili zanju. Toda Nemci so ju vzeli s seboj, prav tako še Kristjana iz Hribov in Jožefa Seražina iz Sel. Ustrelili so jih na Katinari pri Trstu. Ivan Remec in Jože Seražin pa sta po naključju pobegnili.

Vsak človek, ki je v tem kraju preživel 29. in 30. september 1943, ima svojo zgodbo.

Tako se je z dnevi najtežjih preizkušenj iztekel mesec september. Vsak je v sebi dorasel. Nismo verjeli zgolj besedam. Čutili smo potrebo po sodelovanju v pomembnih odločitvah.

Pri tem človek obsoja današnji čas. Kaj res na današnji stopnji razvoja človeštvo ni sposobno razumsko presojati in razreševati nastajajoče spore, kaj se je res treba v stiski zateči k sredstvom uničenja? Preveč se dopušča izstopajoče blestenje, ki ni sad lastne ustvarjalnosti. Delovnega in poštenega človeka to pogosto razjeda.

Roza Škrk

Rešila jih je previdnost

Oktober 1943. Točnega datuma se ne spominjam več. Bil sem namestnik komandanta 1. bataljona Prešernove brigade, tovariš Jože Žirovnik-Mičo pa je bil komandant. Naš bataljon se je takrat mudil v Davči, in sicer pri Mravljetovi kmetiji. Iz štaba 31. divizije je prišel v štab našega bataljona Hojan, operativni oficir oziroma načelnik operativnega odseka 31. divizije. Prinesel nam je navodila za premik bataljona v smeri Martin vrh. Izvedeli smo, da se v to smer premikajo še nekatere enote, naših in drugih brigad. Dobil sem vtis, da se divizija pripravlja na večjo akcijo.

Po izdanem povelju smo krenili na pot. Na Martin vrhu nas je že čakal Hojan. Spremljal nas je do Magušarjeve kmetije in nam ukazal, naj do naslednjih navodil ostanemo tam. Vprašal sem ga, kako bomo zavarovali bataljon, pa mi je povedal:

»To je že vse urejeno. Milče-Franc Jernejc bo s

vestiti o stanju.

Ni še minilo pol ure od našega odhoda patrolje, ko je pridrvel kurir z obvestilom, da na sedlu razen naše patrolje ni nikogar, in da se po vojaški cesti iz smeri Gaberske gore približuje dolga kolona s čelom na Mlaki, začelje pa se sploh ne vidi. Po obleki in obnašanju vojakov sklepajo, da so verjetno Švabi.

Zdela se nam je sumljivo, posebno še zato, ker je Hojan rekel, da je prav v smer te prihajajoče kolone poslal Milčetov bataljon. Iz previdnosti sva se s komandantom odločila, da s celim bataljonom čim hitreje zasedemo sedlo nad Rovtami. Neopaženo smo prišli na vrh. Potuhnili smo se levo in desno nad cesto, po kateri se je bližala kolona. Z daljnogledom smo ugotovili, da so to res Švabi. Medtem nam je terenska obveščevalna služba sporočila, da se kolona Švabov približuje Magušarjevi kmetiji tudi iz doline. Mitraljezca Lovreta smo

postavili ob cesto na samem sedlu tako, da je pod ognjem lahko držal tako dober del ceste kakor predel pod in nad cesto. Lovro je moral pustiti Švabe čim bliže. Njegov začetek streljanja naj bi bil obenem znak za začetek napada.

Na desnem krilu nad Rovtami je položaj zasedla Drenova četa. Pred desnim krilom je bil mrtvi kot, zato so borci na tem krilu dobili nalogo, da sovrznika napadejo z bombami.

Švabi so bili zelo preseenečeni. Ogenj jih je zasipal tako, da niso imeli časa za kakršenkoli odpor. Naše levo krilo takrat še ni prišlo do popolnega izraza. Švabi so se v paničnem begu umikali prav v to smer, v vas Rovte. Na koncu vasi pod nekimi kozolcem so se začeli spet zbirati. Nek oficir, verjetno je bil komandant, je govoril in kazal z rokami proti našemu levemu krilu. Tu je bil naš mitraljezec Lazo, najboljši mitraljezec v 31. divizi-

ji. S svojo češko zbrojevko je nestrpnost čakal in spraševal, če že lahko useka po Švabih. Še nekaj trenutkov je počakal, da se jih je zbralo precejšnje število, potem pa jih je s celotnim levim krilom spet presenetil. Skušali so se upirati, vendar brez vsakega uspeha.

Ker se je že mračilo, smo lahko opazili, kako si dajejo Nemci s signalnimi raketami znake. Sklepali smo, da jih je veliko in da prihajajo iz več smeri. Hitro smo se morali umakniti, sicer bi nam Švabi prišli za hrbet in nam presekali pot umika.

Sovražnik je imel precejšnje izgube in če se vse skupaj ne bi odigravalo že v mraku, bi bile verjetno še večje. Kmetje iz Rovt in Lenarta so pozneje pripovedovali, da so Nemci še pozno v noč vozili na vozovih svoje mrtve in ranjene. Vaščanov niso pustili blizu. Še drugega dne so kurirji našli na bojišču mrtvega nemškega oficirja. Mi nismo imeli izgub.

Med bojem smo slišali strele tudi iz smeri Praprotno - Luša. Pozneje smo izvedeli, da je Hojan poslal tja bataljon Primorske brigade. Primorci pa niso poznali terena in Švabi so jim prišli neopazno naravnost v bataljonsko komoro.

Med vso borbo Hojana ni bilo nikjer. Po tem lahko sklepamo, da je zelo temeljito, premišljeno in strokovno pripravil načrt za uničenje prvega bataljona in čim večjega števila naših vojske. Izdal nas je svojim gospodarjem - gestapovcem. Hojan je teren dobro poznal, zato je bataljone razporedil tako, da bi omogočil Švabom čim lažje delo in čim večje uspehe.

Če bi nasledli njegovim ukazom in pričakali Švabe na Magušarjevi kmetiji, bi se prav gotovo tudi z našim bataljonom zgodilo tako, kot se je s tretjim bataljonom na Pokljuki.

Kakšen cilj je takrat imel štab 31. divizije, še danes ne vem.

Anton Bušljeta-Cveto

Sestanek z belogardistom

Zgodilo se je leta 1944. Bilo je vroče in soparno, v mesecu juliju. Javljeno mi je bilo, naj pridem na sestanek s partizanom v bližnji gozd pri Grčarevcu. Dopoldne, nekaj pred deveto uro, sva se z očetom odpravila na travnik, kjer nas je čakala cela senozet pokošenega sena. »Ti pojdi naprej v Grčarevec, potem pa pridi k meni na travnik,« je dejal oče.

Od Planine do Grčarevca ni daleč. Hitro sem prispela. Oglasila sem se pri hiši, ti ljudje so namreč poslali sporočilo, bili so pošteni in zavedni; povedali so mi za natančen kraj sestanka. »Vse v redu,« sem pomislila. Pa ni bilo. Niti oni niti jaz niso vedeli, da je stvar izdana in da v gozdu čaka domobranska zaseda. Vendar premiki domobrancev niso bili tako skriti, da bi jih nihče ne bi opazil. Opazili so jih tudi pri sosednji hiši. Njihovo dekle je takoj sedlo na kolo in se odpeljalo k nam, domov, s sporočilom, naj ne hodim na sestanek. Mene pa niso videli in niso vedeli, da sem se že oglasila pri sosedih, da bi odšla na kraj sestanka.

»Ona je pa že odšla,« je doma rekla moja mati dekletu, ki je prineslo sporočilo. »Zasedo so ji nastavili,« je s strahom v očeh povedalo dekle...

Prišla sem v gozd in šla nekoliko globlje, da bi koga videla. Poslušam na vse strani, pa nič – ne videti ne slišati. Pomislek in neki čuden občutek se me je lotil.

Klicati nisem hotela, bilo bi prenevarno. V gozdu odmeva, kdo ve, kam se vse sliši... Klica ne moreš zatajiti. Zato sem raje parkrat na rahlo zažvižgala. Začuda, tudi v gozdu je nekdo zažvižgal. Počasi, pritajeno sem šla proti glasu žvižga in z ostrim očesom opazila – domobransko kapo. Še korak naprej in videla sem ga skoraj celega, sedečena na parobku s puško med kolena. Ozrla sem se naokoli in

požvižgala, kot da iščem psa in počasi previdno, kot da nisem ničesar opazila, odšla v drugo smer. Z roba sem se v loku vrnila in tekla, da bi bila čimprej na travniku, pri očetu.

V tem so se že zaslišali streli, streljali pa so čisto v napačno smer. Gotovo jim je domobranec, ki me je opazil, pokazal to smer.

Upehana sem prišla na travnik. »Si našla partizana?«

»Ne, belogardista!« Odgovorila sem v eni sapi in se sesedla v vroče seno. Čeprav je bila vročina, me je pretresalo po vsem telesu.

»Pokalo je, mislil sem, da so te domobranci pobili,« je še ves pretresen rekel oče – od strahu zame redkobe-seden in resen.

»Skoraj bi me dobili,« sem mislila, ko sem obračala seno. »Stlačili bi me z veseljem nazaj v zapore v Ljubljani, enkrat so me tam že imeli...«

Sovražnik je nato prišel v Grčarevec, postavljaval vrsto žene in dekleta in vojak, ki me je v gozdu opazil, jih je vse po vrsti pregledal.

»Ni prave,« je dejal.

Zakaj je pa nisi ujel?« so ga vpraševali.

»Hotel sem, da bi prišla bliže in hotel sem ujeti tudi tistega, ki bi prišel na njen znak,« se je branil.

Niso mu verjeli, sumničeli so ga in ga tudi zasmehovali. »Zadremal in videl kurirko,« so se smejali.

To so mi potem povedali domačini, Grčarevčani.

Zadeve niso več raziskovali. Vrnili so se v Logatec. Bila je sreča, da so bili tudi ostali večidel iz Logatca in me po opisu niso poznali. Če bi bili iz Rakeka ali celo kje iz vasi, bi vedeli, kdo sem brez vsakega preiskovanja.

Pogumnega spremlja sreča, pravi pregovor.

Mnogo smo doživeli. Sedaj so ostali spomini. Spominjamo se jih svobodni. To je naša sreča.

Ana Kosec-Matičič

Streli so odmevali po Matajurju

»17. marec 1944.

Draga mama!

Kakor se vidi, da jaz sem prišel na dobro. Saj bom potrpel še 1 dan ali 2. Saj potem se bom imel boljše, ne bom imel nobene skrbi več na glavi in nobenih težav.

Vsak človek rad živi, ampak v takih pogojih je bolje, da ga ni na svetu.

Najlepše pozdrave in poljube Zorki, Pepci, Slavkotu, Jankotu, in Meri. Bog vas živi vse skupaj!

Enako pozdravite vse vaščane, še posebej Franca Mrtinčevega, Dreja Št; 8, Pepija Lukeževega, Urančeve, v Sužidu na štv; 52.

Se bo lušno na drugem svetu!!!

Vas pozdravlja vse skupaj, vaš sin Franc!

(Original zgoraj navedenega pisma je v tolminskem muzeju.)

Te besede je v svojem zadnjem poslovnem pismu svoji materi, bratom, sestram, vaščanom, prijateljem in soborcem napisal pred 35 leti 18-letni ujeti partizan-kurir Franc Konavec iz vasi Svino pri Kobaridu, preden so ga 17. marca 1944 ustrelili, skupaj s še tremi kurirji iz njegove kurirske karavle P-24/B na pobočju Matajurja. Pismo je tovariš Franc skrivaj vtaknil v leseni ročaj aluminijaste kanglice, v kateri mu je mati prinesla v ječo še zadnjo večerjo.

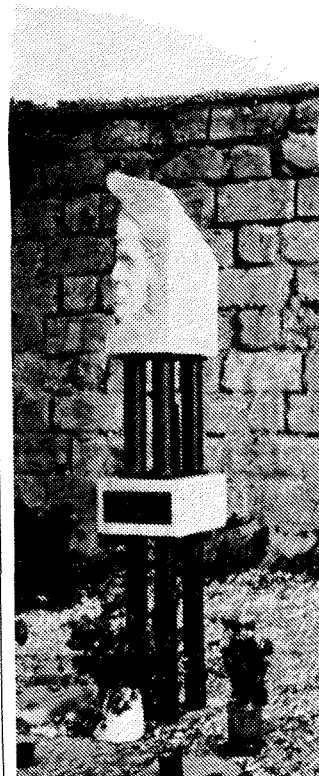
V karavli v Matajurju nad vasjo Svino so v jutru 15. marca 1944 poleg Franca Konavca-Žnajderjevega ujeli še njegovega sosedo, 17-letnega Slavka Konavca-Andreja, 36-letnega Franca Žnidaršiča iz Raven nad Kanalom ter 34-letnega komandirja karavle Franca Kodra iz Rut-Granta nad Baško grapo. Tistega usodnega jutra je le Francu Korenu iz Sužida uspelo pobegniti.

Tovariš Franc Koren je bil do zore na stražarskem mestu nad robovjem, sredi katerega je na eni izmed polic stala pod velikim šotorom urejena in dobro skrita karavla petih kurirjev. Prišel je, da bi prebudil naslednjega stražarja. V tistem trenutku pa je že zagledal Nemce, ki so prišli pod edini vhod v karavlo.

»Nemci, Nemci!« zakriči ter se divje požene v hrib. Za njim se vsuje toča krogel, a jim srečno pobegne.

Komandirja karavle

Franca Kodra in še dva druga kurirja so iz spanja prebudili šele nemški rafali. Kurirji niso imeli niti toliko časa, da bi prijeli za orožje in vračali strele. Nemci so vse štiri ujeli pod šotorom, jim z bodečo žico zvezali roke na hrbet ter jih čez Sleme po gozdni poti prignali v dolino skozi vas Mlinsko v Kobarid. Zaprli so jih v tako imenovani »kancliji«, kjer je bilo pod avstrijsko oblastjo občinsko sodišče in zapori. Tam so jih zasliševali in jih zverinsko mučili.

Pomnik padlim kurirjem karavle P-24/B, ki je delovala na pobočju Matajurja.

(Foto: I. K.)

Neustrašna terenska aktivistka, mati 17-letnega ujetega kurirja Slavka Katarina Konavec-Konavka, je skušala prepričati pobjo štirih mladih fantov. Šla je v Kobarid k nemškemu županu Tomšku. Ta je po končani prvi svetovni vojni kot višji avstroogrski oficir ostal v Kobaridu, kjer je imel edini hotel. Njegova beseda je pri nemški komandi kobariške postojanke precej veljala. Zato ga je tovarišica Katarina prosila, da bi pri nemški komandi posredoval za oprostitev njenega sina in ostalih kurirjev. Toda nemški župan jo osorno pogleda in srdito reče:

»Banditom si dala sina! Za take jaz ne posredujem!«

Odginal jo je od vrat. Toda nesrečna mati še ne obupa. Zvečer je sinu nelsa večerjo. Srečala ga je ravno na hodniku, ko se je vračal od zasliševanja. Pošepetala mu je na uho nekaj bodrilnih besed. Nemci so to opazili in čez noč še njo zaprli. Spraševali so jo, a izvedeli niso nič pomembnega in tako je drugi dan lahko odšla domov.

V noči s 17. na 18. marec je Slavkova mati pekla kruh, da ga drugi dan odnese zapornikom. Zaslišali so se streli in odmevali ob bregovih Matajurja. Črna slutnja je stisnila srce Katarine in Žnajdarice.

Drugi dan odide Katarina s kruhom in mineštro v zapor. Stražar *Mongola* ji pravi: »Kar nesite jim!«

Vrata v celico so bila na stečaj odprta. Prazne stene. Le v kotu nekaj razmetanih predmetov, med njimi kanglica z lesnim ročajem. Katarina se je spomnila strelav prejšnje noči. Vse ji je postalo jasno: tisti streli so prebili mlada srca štirih kurirjev. Pobralla je vse, kar je razmetano ležalo po tleh in zamišljeno odšla proti domu. Stopila je do sosedo Žnajdarice in ji povedala, kaj je našla. Žnajdarica je pri umivanju kanglice zagledala v luknji ročaja skrbno zataknjen papir. Izvlekla ga je in ostrmelala: bilo je poslovnilo pismo njenega sina. Sklonjeni nad zadnjimi besedami se nesrečni materi objameta in glasno zajokata, toda istočasno s stisnjenimi zobmi skleneta, da se bosta z vsemi družinskimi člani borili za dokončno osvoboditev Primorske in Jugoslavije.

Po več tednih so svoji izvedeli, da so Nemci v noči s 17. na 18. marec ob zunanji steni kobariškega pokopališča ustrelili imenovane kurirje ter jih tam zagrebli.

Ob prekopu na pokopališču so svoji Franca Konavca našli v njegovem žepu nalivno pero, s katerim je napisal zadnje pismo. Zdaj počivajo mladi kurirji v skupni grobnici borcev na kobariškem pokopališču. Zunaj obzidja, na kraju nacističnega zločina, pa so mladi likovniki osemletke Simona Gregorčiča v Kobaridu pod vodstvom učitelja Miloša Volariča postavili spominsko obeležje.

Ivan Kurinčič

TV-15

uprava

61001 LJUBLJANA p. p. 598.

NAROČILNICA

Priimek in ime

Natančen naslov

Pošta

Podpis naročnika

Letna naročnina je 180, polletna 90, za četrtletje je treba odšteti 45 dinarjev, plačate pa na naslov: Založba »BOREC«, časopis TV-15, Ljubljana, Miklošičeva 28/I, štev. računa: 50100-833-30005.

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE

RADOVLJICA

V prihodnje bolj dosledno

Na občinski konferenci ZRVS Radovljica, ki je bila 1. marca, so delegati kritično ocenili dosedanje delo ZRVS v občini in sprejeli smernice za tekoče leto. Treba bo dosledno ukrepati proti vsem tistim članom, ki brez opravičila ne izpolnjujejo svojih obveznosti pri vojaškem usposabljanju, se ne udeležujejo predavanj, izpitov, pohodov in ostalih vzgojnih akcij. Obenem morajo posamezne krajevne organizacije nameniti večjo pozornost skrbnim in zavzetim članom ter jih predlagati za odlikovanja, plakete, priznanja in pohvale.

Letos bo glavna naloga oblikovanje novih obrambnih načrtov, ki naj bodo odraz stanja in potreb kraja, za katerega bodo izdelani. Zato morajo pri tem sodelovati tako TOZD kakor KS.

Na vseh letošnjih letnih konferencah morajo krajevne in osnovne organizacije ZRVS dosledno oblikovati program splošnega vojaškega usposabljanja in idejnopolitičnega izpopolnjevanja. Člani ZRVS morajo skupaj z delavci v TOZD in krajani v KS sodelovati pri nalogah, ki jih bodo pripravili koordinacijski odbori SZDL. O sklepih posameznih odborov LO in DS bodo člani ZRVS sproti obveščali svoja vodstva in skrbeli za njihovo pravočasno izvrševanje.

Na konferenci so sprejeli tudi sklep, da se morajo do zaključka letošnjega leta naročiti na revijo Naša obramba vsi člani ZRVS v radovljiški občini.

CIRIL ROZMAN

MARIBOR

Veliko smo že naredili

Krajevno združenje ZB NOV Prežihov Voranc v Mariboru, ki šteje 384 članov, je v zadnjih dveh letih namenilo precej pozornosti tako skrbi za borce, kakor ohranjanju in razvijanju tradicij NOB.

Lanskoletne priprave za izvedbo volitev v organe SZDL in samoupravne organe KS so bile dobro organizirane. Seveda pa so posamezni borci, zlasti iz predsedstva, sodelovali pri vseh akcijah krajevne skupnosti.

Posebno pohvalo zasluži Komisija za skrb borcem, ki šteje 11 članov in ima svoje območje razdeljeno na 9 delov. Člani sproti preverjajo in pripravljajo predloge za stalne, občasne in enkratne priznavalnine, skrbijo za letovanje in zdravljenja borcev.

Tudi Komisija za ohranjanje in razvijanje tradicij je precej naredila. Med drugim so njeni člani skozi vse leto sodelovali z mladinsko, pionirsko in taborniško organizacijo.

Borci imajo različne zadolžitve, med njimi je 33 takih, ki že dalj časa opravljajo določene naloge v civilni, narodni in družbeni samozaščiti, sodelujejo pa še pri ostalih obrambnih pripravah v organizacijah združenega dela in v svoji krajevni skupnosti.

V sprejetem programu dela za tekoče leto je pozornost namenjena negovanju in razvijanju tradicij NOB. Potrebno skrb bodo namenili tudi ostarelim in onemoglim članom, in sicer tako, da bodo okrepili patronažno službo na domu. Prav tako se bodo še bolj kot doslej vključevali pri uveljavljanju delegatskega sistema, družbene samozaščite in pri tem uporabili izkušnje vojaških vaj »Pohorje 1975« in »Maribor 1972«.

Med svojimi člani bodo povečali število naročnikov lista TV-15.

DRAGO MIKLAVEC

SLOVENSKE KONJICE

Dan, ki je ostal v lepem spominu

Krajevna organizacija ZB NOB iz Slovenskih Konjic, je v počastitev letošnjega praznika žena, pripravila izlet za svoje članice.

V Ljubljani smo si ogledale muzej ljudske revolucije in stalno razstavo in spomenik belogardističnih zločinov.

V Kamniku nam je govoril o pomenu praznovanja dneva žena predsednik občinskega odbora ZZB NOV iz Slovenskih Konjic tovariš Štefančič.

Na poti preko Črničva v Savinjsko dolino nam je o bojih in spominih na sovražno ofenzivo zadnjo zimo pred osvoboditvijo pripovedoval Štefan Kolar.

Po večerji smo se v Letušu ob zvokih harmonike še veselo zavrtele. Ta dan nam je ostal prav vsem v lepem spominu.

JULKA TAJNIKAR

LJUBLJANA

Priprave na letno konferenco

V torek je bila četrta redna seja predsedstva občinske konference ZRVS Ljubljana Bežigrad, ki bo konec marca letos. Na seji so že določili poročevalce za konferenco. O delu RVS občine Bežigrad v letu 1977/78 bo poročal tajnik Viki Ramovž, o izvajanju planskih nalog iz programa dela ZRVS občine Bežigrad za leto 1978/79 bo poročal predsednik tovariš Jože Seme, o osnovnih usmeritvah dejavnosti ZRVS v akciji »Nič nas ne sme presenetiti« bo govoril podpredsednik občinske konference Stane Kotnik, o delu organizacije ZRVS o obrambni vzgoji in družbeni samozaščiti v osnovnih in srednjih šolah bo poročal predsednik komisije za družbeno dejavnost, LO in DS pri predsedstvu občinske konference Miro Dešman. O delu ostalih komisij pri občinski konferenci bodo poročali njihovi predsedniki in drugi delegati.

Se pred konferenco bo poseben sestanek s člani predsedstva občinske konference in ravnatelji osnovnih in srednjih šol ter drugimi predstavniki šol, na katerem bodo razpravljali o medsebojnem sodelovanju med rezervnimi starešinami in šolami na področju občine pri obrambni vzgoji in družbeni samozaščiti, o obrambnih krožkih in obrambnih dnevih itd. Čeprav imajo šole svoje programe s tega področja, so rezervni vojaški starešine zelo zainteresirani za poglobljeno medsebojno sodelovanje tako na področju obrambne vzgoje in družbene samozaščite, kakor tudi pri prenašanju tradicij NOB in naše socialistične revolucije na mladi rod, ki se vzgaja na šolah. Zato so RVS vedno pripravljeni priskočiti na pomoč na vseh šolah, kakor tudi v drugih organizacijah v krajevnih skupnostih, pri tabornikih, strelcih, planincih v krožkih ljudske tehnike, rdečem križu in povsod tam kjer se kaže potreba za njihovo pomoč. Nekatere šole v občini na tem področju zelo uspešno delajo, na nekaterih šolah pa se tej vzgoji posveča še premalo pozornosti. Zato je namen sestanka izboljšanje medsebojnega sodelovanja med učitelji in RVS pri izvajanju programa LO in DS.

STEVO JAVOR

ZATRNİK

V spomin boja v Lipanci

Blejski smučarski klub je tudi letos povabil mladince in pionirje na vsakoletno prireditev, ki nosi naslov Memorial Lipanške bitke. Prireditev je bila v petek 9. marca dopoldne, nastopilo pa je skoraj sto mladih smučarjev iz različnih slovenskih klubov. Prehodni pokal so osvojili Skofječlani.

Pred začetkom tekmovanja je bila na smučišču v Zatrniku, kjer se je tekmovanje odvijalo, krajša svečanost. Član ZB NOV Bled je zbranim tekmovalcem pripovedoval, kako je bilo v Lipanci 19. januarja 1942. Lipanca je planina, kjer so se nekdanje pasle blejskih kmetov, zato še danes stojijo tam tri kočice. Vanje so se tisto zimo zatekli po hudi bitki na Brjanci nad Zatrnikom borci partizanske enote. V dolini so dobili smuči in krplje, da so premagovali dva metra debelo snežno odejo. V kočah so se pogreli in si odpočili. Mislili so, da so na varnem. V mrzlem zimskem dnevu je nad vrhovi zakrožilo nemško letalo in partizani so postali previdni. Poslali so izvidnice na vse strani. Usodnega dne so se planini približevali nemški vojaki na smučeh, oblečeni v bele halje. Borci so vedeli, da so izdani. Razdelili so se v skupine. Mislili so, da bodo lahko odbili napad, ker so imeli dobre položaje. Žal je orožje zaradi mraza zatajilo.

Skupina sednih borcev se je prebila do vrha, ki ima na drugi strani prepadno skalno pobočje. Dva borca sta odsmučala in malo nižje so ju zadele nemške krogle. Ranjen je bil še eden, ki se je potem skupaj z ostalimi zavlekel na skalno polico pod previsom. Namci so prilezli prav na vrh, a jih niso opazili. Ko so jezni odšli, so trije borci splezali s police, a niso mogli rešiti svojih dveh tovarišev. Potegnili ju je v prepad. Preživeli trije so se čez nekaj dni sešli z borci ostalih skupin. Od junaške sedmerice sta pozneje v obrbah padla še dva tovariša.

Ostal je le Vinko Repe Triglavski iz Gorij.

Predstavil se je mladim smučarjem in jih pozdravil v imenu nekdanjih lipanških borcev. Z njim je prišla na prireditev tudi tovariška Avgusta Dijak-Bunderlova, ena od preživelih borcev Prešernovega bataljona.

Mladi tekmovalci so poslušali pripoved, sonce je ožarjalo vrhove triglavskega pogorja in dva smučarja sta odnesla lovorjev venec prav v Lipanco k spominskemu obeležju.

Tekmovalci so se spustili po svobodnih belih strminah – nekdanji borci pa so jih gledali s tihim ponosom, saj so v njih videli vredne naslednike lipanških junakov.

MARIJA STARE

KOŠAKI PRI MARIBORU

Aktivnost pomeni tudi pripravljenost

V začetku marca je imela ZZB NOV Košaki – Maribor letno konferenco. Predsednik naše organizacije Bojan Skerbinjek je v svojem poročilu poudaril, da je bilo v letu 1978 zelo razgibano družbenopolitično življenje in tudi delo organizacije. Člani naše borčevske organizacije – vseh je 118 – so v velikem številu vključeni v družbenopolitično, samoupravno in ostalo delo v KS, v temeljnih organizacijah združenega dela, v samoupravnih skupnostih, v družbenopolitičnih in družbenih organizacijah, skupaj opravljajo 110 funkcij.

Najodgovornejša dela so zaupana prav borcem. Veliko pozornosti namenjamo obujanju tradicij NOB. Radi se odzovemo povabilom pionirjev in jih obiščemo. Mnogi so se udeležili proslave ob obletnici pohoda 14. divizije na Štajersko. V letošnjem letu je pred nami precej pomembnih spominskih dni. V maju pripravljamo izlet v bolnišnico Franjo.

Pred kratkim smo izvedli anketo o socialnem in zdravstvenem stanju naših borcev. Starejših se spomnimo tudi ob njihovih osebnih jubilejih.

Vsi člani se bomo vključili v široko zasnovano akcijo »Nič nas ne sme presenetiti«. To bo množičen preizkus naše obrambne in družbeno zaščitne pripravljenosti.

Trenutno sodelujemo pri pripravah za preoblikovanje KS in seveda tudi naše organizacije.

MARICA ARSENJUK

JESENICE

Praznik krajevne skupnosti Plavž

Krajevna skupnost in družbenopolitične organizacije Plavž so se odločile, da bodo svoj krajevni praznik praznovale na dan borca – 4. julija. Tako so sklenile, ker je 1. julija 1941 okupator izvedel na Jesenicah večjo racijo, ki je zajela več kot 600 prebivalcev. Večina teh občanov, ki so jih takrat izselili, je živela na področju današnje krajevne skupnosti Plavž. V noči od 2. na 3. julij 1941 je gestapo na Jesenicah aretirал prebivalce, ki so bili predvideni v odbor OF, a jih je nekdo izdal. Od 15 predvidenih članov odbora OF se je trem, in sicer Jožetu Šavliju, Mirku Frankiču in Ivanu Kavčiču, uspelo izogniti aretaciji. Ti so se 4. julija 1941 sestali s prvim ilegalcem Stanetom Bokalom in osnovali prvo ilegalno skupino v Mirci, ki se je 29. julija 1941 vključila na Obranci na Mežakliji v Cankarjevo četo. Odhod v ilegalo predstavlja začetek organiziranega odpora proti okupatorju v Gornjesavski dolini.

V zvezi s sklepom o praznovanju svojega krajevnega praznika, so na seji krajevne konference SZDL imenovali 9 članski odbor, ki bo poskrbel za pripravo predloga o praznovanju krajevne skupnosti Plavž.

BRANKO BLENKUŠ

VITANJE

»Nič nas ne sme presenetiti«

Osnovna organizacija ZRVS Vitanje marljivo izvaja letošnji program usposabljanja svojega članstva. Predavanja ob uporabi moderne metodike je bilo namenjeno seznanjanju s protinapadno obrambo v splošni ljudski vojni.

Člani ZRVS Vitanje so sprejeli še dopolnilni program, ki zajema individualno obdelavo gradiva iz Narodne obrambe in iz drugih strokovnih revij, ki se nanašajo na tematiko naše NOV ali pa na izkušnje drugih osvobodilnih vojn.

Izpolnjevali bodo organizacijski sistem ljudske obrambe in družbene samozaščite v Vitanju ter se vključili v akcijo »Nič nas ne sme presenetiti«. Na osnovni šoli bodo pomagali organizirati obrambne krožke, ki jih bodo vodili člani RVS. Poseben odbor RVS bo na šoli pomagal pripraviti in izvesti obrambni dan, ki je zamišljen v obliki orientacijskega pohoda, med katerim bodo učenci praktično opravljali razne obrambne naloge.

Rezervni vojaški starešine bodo z delom v raznih organizacijah in društvih še bolj aktivirali družbenopolitično življenje v svojem kraju. Odseku za NO bodo posredovali kandidata za šole RVS.

Ves čas bodo vitanski rezervni vojaški starešine spremljali politična svetovna dogajanja. Ob koncu tega vzgojnoizobraževalnega obdobja načrtujejo strokovno vojaško ekskurzijo.

FRANJO MAROŠEK

KJER STOJITE POŽENITE KORENIKE

Praznični klepet z mladimi Ravenčani:

»V soboto bo pri nas še posebno lepo!«

Ravne na Koroškem, nekega ponedeljka.

In naši sogovorniki: Zdravko Fajmut, Alenka Kolmanič in Stane Bodner.

V soboto bo na pot krenila zvezna štafeta mladosti z najlepšimi pozdravi tovarišu Titu za njegov sedemdesetletni rojstni dan... Zakaj prav z Raven?

Kefrov mlin. Tu v bližini stoji in priča o dneh, ko je leta 1923 in leta 1926 gostil udeležence drugega in tretjega kongresa SKOJ. Pertizanska obeležja, razstresena po vsej Mežiški dolini, govore svojo zgodbo. In na Poljani, kjer se cesta odcepi proti avstrijski meji, so bili zadnji boji druge svetovne vojne. Kamenčkom v mozaiku zgodovine predvojnega delavskega gibanja in naše obojane revolucije pa se nič manj ponosno ne pridružuje povojna socialistična graditev. (Tako pojasnjujejo.)

Ko so jih vprašali, če so tudi sposobni prevzeti odgovornost organizacije te velike slovenosti, so pritrdili brez pomisleka.

»Nismo rekli kar tako,« pravi Zdravko Fajmut, predsednik občinske konference ZSMS Ravne na Koroškem. »Ravne bodo takšne, kakršne morajo biti.« Ob tem ne pozabi poudariti, da je to rezultat skupne akcije vseh organiziranih socialističnih sil ob izredni pomoči združenega dela, predvsem železarne.

»V soboto bo pri nas lepo,« z ljubeznijo doda Alenka Kolmanič, sedemnajstletna učenka ravenške gimnazije. Štafetno palico bo prinesla na prireditveni prostor in varovala ves čas prireditve, ko bodo nastopajoči z besedo in s pesmijo simbolizirali skupna hotenja vseh Jugoslovancev: biti mlad v svoji moči in svojih prizadevanjih. Tako kot so večno mlade Titove ideje.

»Več kot dvesto zastav vseh republik in več kot dva tisoč rdečih zastav v vseh otenkih, smo pripravili.

Alenka je najboljša mladinka v občini,« jo pohvali Zdravko. In Franjo Miklavc, sedemindvajsetletni kovač iz ravenške železarne, ki bo prvi nosilec? Žal ga danes ni med nami. Je sekretar koordinacijskega sveta ZSMS, član predsedstva občinske konference ZSMS, član izvršnega odbora

ra sindikata v temeljni organizaciji, član sekretariata v osnovni organizaciji in član konference zveze komunistov v železarni... Titov štipendist.

Toliko o zvezni štafeti mladosti. Za začetek.

Kakšno je delovno vodilo mladih Ravenčanov, združenih v organizacijo socialistične mladine?

»Sleherno družbeno vprašanje je naše vprašanje,« kratko in odločno odgovori Stane Bodner, sekretar občinske konference ZSMS. Je tudi sekretar organizacijskega odbora za pripravo odhoda zvezne štafete mladosti.

Nismo vsak dan na Ravnah, pa nas zanima to in ono.

Beseda steče o podružljanju vzgoje in izobraževanja v najširšem pomenu te besede... o prepotrebni objektih za otroško varstvo.

»Zavedamo se odgovornosti do prihodnjih rodov,« pravi Stane. »Vemo, da je ta prihodnost lahko zgrajena le na temeljih lastnega dela, odrekovanja in solidarnosti.« (Prav zdaj se dogovarjajo za krajevni samoupravek v mladi tudi v tej akciji ne drže križem rok.)

»Dela je še dosti, a se ga ne bojimo,« nadaljuje Zdravko.

Tu je še želja po centru za klubsko dejavnost. (Sobica, v kateri se pogovarjamo, je vse – kar imajo.)

Bratstvo in enotnost? Zvemo, da segajo korenine v dni izgnanstva. Več kot dvesto so jih takrat izgnali. Pobrateni so s Čačkom in Varvarinom, kjer je bilo največ ljudi iz Mežiške doline. Srečanja so že tradicija. Nepozabna.

»Večeri bratstva in enotnosti, ki se bodo zvrstili v dneh pred odhodom zvez-

ne štafete mladosti, to samo potrjujejo,« se oglasi Alenka.

Tudi sodelovanje z borci je zgledno. (»Zatajili smo le pri urejanju spominskih obeležij. To ne pomeni, da ne spoštujemo žrtev. Odnos do socializma... to je odnos do tradicij narodnoosvobodilnega boja in tu se dokazujemo vsak dan. Mar ni tako?«)

Vsega, kar so povedali, ni moč zapisati.

Zdravko in Stane, za seboj imata že dolgo pot družbenopolitičnega delovanja... Kaj vas je pripeljala nanjo?

Enostavno padeš v to delo, razmišlja Zdravko. Dober učenec, dober delavec, dober samoupravljaec... aktiven v športu, na kulturnem področju. To je le korak do politike. Stane je aktiven tudi v društvu koroških likovnikov. Tisti pa, ki

ima posluš za kulturo, ima posluš za politiko.

Kakšni ste pravzaprav Korošci?

Zdravko: »Radi plešemo in pojemo... delamo.«

Stane: »Globoko čutni ljudje smo, to je znana stvar.«

In ponosni so, da je tu doma Prežihov Voranc. Še kako so ponosni na to.

– Ali veste, da je pihalni orkester ravenške železarne dobil zlato medaljo na svetovnem prvenstvu v prvi jakostni skupini na Nizozemskem? Imamo več kot trideset pevskih zborov. Kultura že, kultura... v Mežiški dolini se zanjo ni bati, samo odnosi niso vedno kulturni.

Takšni so mladi na Ravnah. Če jim ni kaj prav, to glasno povedo.

In potem pljunejo v dlani, da bi bilo drugače.

Le kako utegneta vse postoriti? Zdravko Fajmut in

Stane Bodner. Oba imata družino. Zdravkov sin Benjamin ima šestnajst mesecev. In Stane ima petletnega fanta. Zdravko je pred kratkim dobil enosobno solidarnostno stanovanje.

»Dobil bi ga, ne glede na svojo politično aktivnost,« poudari. Samo trikrat tri metre je merila sobica, v kateri je živel z družino. Tudi Stane se je šele pred štirimi meseci preselil v novo stanovanje. Prej je živel pri starših.

»Dobra volja vse preмага,« se nasmehne.

Še beseda o mladinskem prostovoljnem delu: Letos bo poudarek na lokalnih delovnih akcijah. Obnova Vorančevega doma, Kefrova mlin, parka telesne kulture na Ravnah, urejanje vodovoda za osnovno šolo na Strojni in bregov Meže. Za razvijanje delovne zavesti in ljubezni do domovine gre, za spodbujanje prostovoljnega dela. (Še in še bi lahko naštevali dokaze, kako se ZSMS Ravne na Koroškem trudi, da bi bila »zrela in samostojna družbenopolitična organizacija, ki ji je glavni cilj sreča delovnih ljudi«.)

Stane: »Točno vemo, kje smo... tudi rešitev problemov vidimo in rešili jih bomo.«

Zdravko: »Ko smo se pogovarjali za organizacijo odhoda zvezne štafete mladosti, so rekli, da smo preveč optimistični... rezultati so tu. Vedeli smo, kaj zmoremo.«

Alenka: »Za nas ni druge poti kot tiste, ki smo si jo začrtali.«

Radi vidijo, da pišemo o njihovem delu. »Ponosni smo, da bodo Ravne na Koroškem 24. marca 1979 največkrat imenovano mesto v Jugoslaviji. Izpred nove elektro peči v železarni, naši železarni, bo krenila Titova štafeta. To ni majhna stvar. Ne le ob praznikih in jubilejih, v delovni in delegatski vsakdan so vtakana Titova načela. Tudi to zapišite.«

★

Pridite na Ravne, ne bo vam žal! Ognjemet. Pesem. Praznična obleka in radostna misel. In kresovi po vsej koroški regiji... kar sto jih bo zagorelo. Tudi na Pohorju, Uršlji gori, Perhorju. Ogrela bodo srca in dlani.

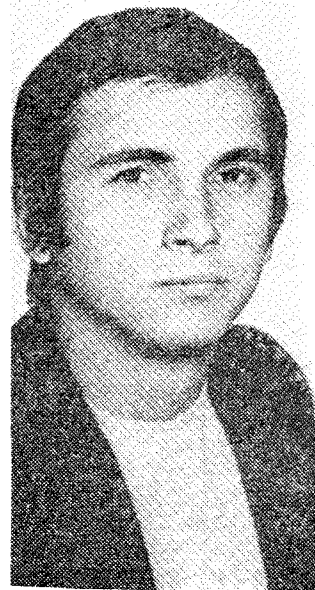

Alenka Kolmanič in Franjo Miklavc sta doma z Raven na Koroškem

Foto: Janez Zrnc

Stane Bodner

Zdravko Fajmut

Milena Štrajner

Ne pozablajo – živijo blizu meje, kjer se je bila poslednja bitka druge svetovne vojne

Skrb, namenjena mladim in bodočnosti

Borčevska organizacija v ravenki občini ima več kot 1800 nekdanjih borcev NOV. Organizirani so v devetih združenjih na terenu. V večini KS delujejo štiri komisije za vojaške invalide. Pred nedavnim je uspešno zaključila svoje delo komisija za posebno dobo, toda tudi komisija za socialna in zdravstvena vprašanja, za SLO in družbeno samozaščito, za spomeniško dejavnost in obujanje tradicij ter več občasnih komisij za reševanje tekočih nalog ne zaostajajo.

Kakšen je socialni in zdravstveni položaj tamkajšnjih borcev? Predsednik komisije za borce in vojaške invalide pri skupščini občine Ravne Anton Vušnik je takole povedal:

»Pred leti pogosto obravnavano vprašanje materialnega stanja borcev se je umaknilo z dnevnih redov. Posamezne primere pa sproti rešujemo. Letos je za reševanje vprašanj socialne varnosti borcev v občini zagotovljenih 280 starih milijonov din. Zdravstvo še ni povsem zadovoljivo. Imamo sicer dispanzer in zelo prizadevnega zdravnika dr. Oblaka, ki opravlja sistematične preglede in skrbi za klimatska zdravljenja borcev.«

V Mežiški dolini se je pričelo revolucionarno gibanje v prevratnih dneh ob koncu prve svetovne vojne, še bolj pa leta 1920, ko so na Ravnah ustanovili celico KPJ. Prizadevni ravenki komunisti, med njimi najbolj znan Lovro Kuhar-Prežihov Voranc, so omogočili, da je bil od 24. do 26. junija 1923 II. kongres SKOJ, od 17. do 20. junija 1926 pa III. kongres SKOJ v Kefrovem mlinu pri Ravnah na Koroškem.

Do leta 1930 je bil na Ravnah tudi sedež okrožnega komiteja KPJ-Sever. Ko je policija odkrila tajni komunistični prehod skozi Ravne in preko državne meje, so vodilni člani KPJ in SKOJ s tega področja emigrirali. Nove partijske celice na tem območju so znova zaživele po ustanovitvi KPS in delovale proti takratni vladni politiki.

Med okupacijo je pokrajinski komite KPS za severno Slovenijo postavil na Prevaljah močno uporiško skupino, katero so Nemci kmalu odkrili. Člani skupine so padli 19. avgusta 1941 kot talci v Begunjah na Gorenjskem. Avgusta 1942 sta se v goratih pred-

lih Mežiške doline pojavila I. štajerski bataljon in Kranjčev bataljon, novembra 1942 pa je pričel delovati tudi okrožni komite KPS za Koroško. Vzhodnokoroški partizani so zasloveli predvsem z napadi na Nemce v Solčavi, Beli, Mežici in Otiškem vrhu, avgusta 1944 pa v bitki pri Črni. Vzhodna Koroška je dala raznim slovenskim enotam preko 500 borcev. Večina prebivalstva Mežiške doline se je borila proti okupatorju, za enotno Slovenijo in novo Jugoslavijo.

Leta 1945 so potekali zadnji boji II. svetovne vojne v Evropi prav na območju občine Ravne na Koroškem. Bojišče na Poljani je pomnik na veliko bitko z nemškimi enotami, kvizlinškim kozaškim korpusom ter ustaškim vodstvom. V spomin na tiste dni praznuje občina Ravne na Koroškem vsako leto 15. maja svoj občinski praznik. Med vojno je okupator izgnal 198 zavednih prebivalcev Mežiške doline v Srbijo, Makedonijo in Hrvaško. Zato se je občina Ravne pobratila z občinami Čačak in Varvarin ter sodeluje z njima predvsem na kulturnem področju, razvijajo pa se tudi določene gospodarske vezi.

ral biti stik s starejšimi. Predsednik ZB v Podpeci je navedel primer premajhnega razumevanja skupnosti: »V Podpeci je 230 volilcev, 538 članov vaše skupnosti. Že dvanajst let si prizadevamo za obnovo kulturnega doma, a nimamo sredstev. Imamo pa zavzeto mladino, toda kaj pomaga, če nima kje delati. Tako so načrt prestavili na leto 1982.«

Predsednik KO ZB Kotlje Ludvik Pavlin je pohvalil tesno sodelovanje z mladimi, ki želijo nadaljevati revolucionarne tradicije. Pri tem je zelo pomembno vodstvo.

»Zveza borcev ima med družbenopolitičnimi organizacijami izreden ugled. Ne hvalimo se sami, pač pa nas hvalijo tovariši iz ZK in tudi mladi.« je dejal predsednik krajevne organizacije ZB Ravne Boris Florjančič.

Ravenki borci so omenili poprečno starost v svojih vrstah. Nad svojimi 63 leti niso zaskrbljeni, saj so prepričani, da prehaja boj za napredek in rast naše družbe v zdrave mlade roke. Izkušeni in budni znajo glasno pokazati na nepravilnosti, pa tudi blažiti in trezno miriti mlajše, kadar so duhovi razburjeni in je bojazen prenaplavljenih odločitev blizu.

Glede participacije se zavzemajo za enotne kriterije, pa naj so bili borci udeleženi v NOB pred 9. 9. 1943 ali po tem datumu.

★

Predsednik komisije za zgodovino in tradicijo NOB pri OO ZZB NOV Ignac Zdovc je povedal, da sodelujejo z različnimi društvi, od lovcev, mladine, pa do tabornikov. Rezultat tega so dobro ohranjena spominska obeležja. Za popravila je zadolžen Zavod za

spomeniško varstvo. Na Poljani in Holmcu, kjer je potekala zadnja partizanska bitka na naših tleh, bo treba postaviti spomenik, saj je spominsko obeležje, ki sedaj zaznamuje to bitko, preskromno.

Predsednik združenja borcev v Črni je poudaril, da se v njihovi organizaciji borci aktivno odzivajo delu, tako v krajevni skupnosti kot v samoupravnih interesnih skupnostih ali v kateri od delegacij. Očitnih socialnih problemov ni, zato

pa je več problemov, ki ne zadevajo le borce.

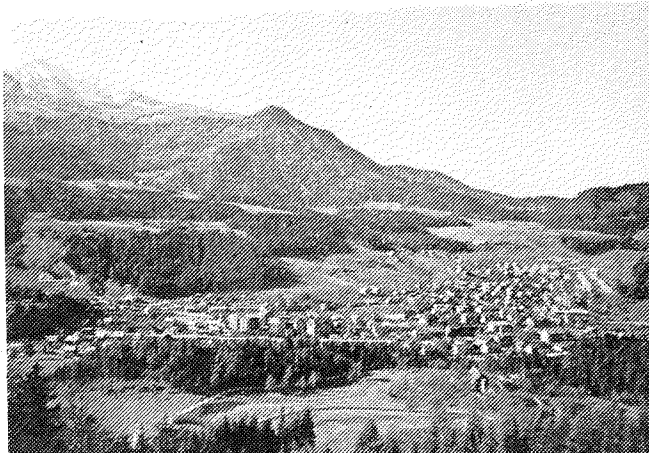
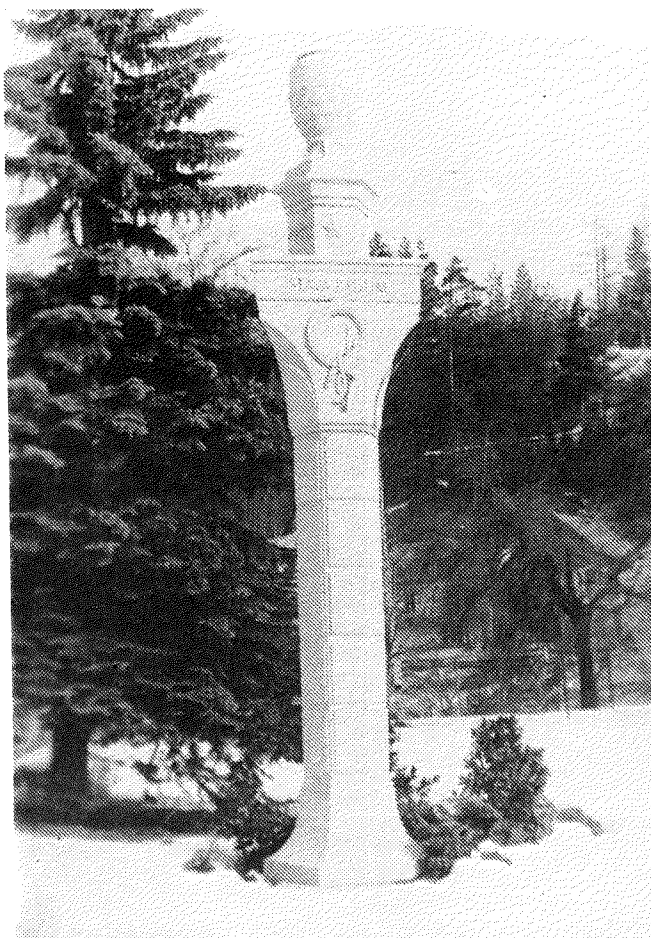
V vseh sogovornikih je našlo odziv vprašanje bližine državne meje, vprašanje kmetov borcev in sploh kmečkega življenja. Zaradi tega je bilo doslej prelitega že precej črnila, storjenega pa malo. Kako ustaviti ljudi na teh obmejnih domačijah z Avstrijo, na domačijah, ki so bile trdna opora našega boja? Pomembna naloga je izboljševanje življenjskih pogojev teh ljudi.

Ravenska občina sodi v slovenskem merilu med ra-

zvite. Borci pa menijo, da to velja le deloma. Železarne in rudniki zaposlujejo ljudi, toda ženske še vedno odhajajo za delom drugam, ker zanje tu ni primernih delovnih mest.

Na mladih svet ...

... svet stoji! Tako trdijo tudi koroški borci. Povsod – v tovarnah, po šolah, v družbenopolitičnih organizacijah se prepleta njihovo delo. Le še tesnejši bi mo-

V pogovoru so sodelovali:

Rudi Vrčkovnik, predsednik skupščine občine Ravne
Gvido Kacil, predsednik izvršnega sveta skupščine občine Ravne
Franc Tušek, sekretar občinske konference ZK Ravne
Boris Florjančič, predsednik KO ZB Ravne
Erih Podojsteršek, predsednik KO ZB Podpeca
Ivan Hercog, predsednik nadzornega odbora ZB Črna
Karel Polajnar, član odbora ZB Črna
Kristijan Oderlap, predsednik KO ZB Žerjav
Maks Šušteršič, predsednik KO ZB Mežica
Gregor Urjah, predsednik KO ZB Leše
Karel Aberšek, član KO ZB Prevalje
Rajko Jelenko, sekretar občinskega odbora ZZB NOV Ravne
Ludvik Pavlin, predsednik KO ZB Kolje in podpredsednik občinskega odbora ZZB NOV Ravne
Ivan Močnik, predsednik občinskega odbora ZZB NOV Ravne
Anton Vušnik, predsednik odbora aktivistov OF dravogradskega okrožja
Ignac Zdovc, predsednik KO vojaških invalidov in dopisnik TV-15

Pogovor z Rudijem Vrčkovnikom, predsednikom občine Ravne, Gvidom Kaclo, predsednikom izvršnega sveta skupščine občine in Francem Tuškom, sekretarjem občinskega komiteja zveze komunistov

Vselej je poudarjena solidarnost

Vprašanje: Občina Ravne na Koroškem se uvršča v skupino najbolj razvitih občin v socialistični republiki Sloveniji. Gospodarstvo v njej je izrazito industrijsko usmerjeno in poudarjeno s težko industrijo. Ali tiči v tem tudi glavna značilnost tega območja?

Rudi Vrčkovnik: Pravzaprav je glavna značilnost naše občine v tem, da so skoraj vsa naša naselja v 15-kilometrnem obsejnim pasu s sosednjo Avstrijo. Največji organizaciji združenega dela sta res železarna Ravne ter rudniki svinca in topilnica Mežica. V železarni je približno 50 odstotkov vseh zaposlenih v gospodarstvu naše občine, v rudniku Mežica pa dvajset odstotkov. Ostali so zaposleni v kovinsko-pre-

lih nogavic v Prevaljah, ob kateri se razvija dejavnost farmacevtske industrije v sodelovanju z ljubljanskim Lekom... Seveda pa lahko tudi železarna pri zaposlovanju žensk veliko naredi. Letos naj bi se začela graditi nova tovarna pnevmatičnih strojev, kjer bo lahko precej delovnih mest tudi za ženske.

Vprašanje: Brez dvoma pa se ob tem pojavlja tudi vprašanje ureditve otroškega varstva!

Rudi Vrčkovnik: Da, prav to je naša občinska bolečina. V našem srednjeročnem razvoju imamo izdelan program združevanja sredstev iz čistega dohodka TOZD pa tudi dela sredstev iz samoprispevkov, ki jih združujemo za investicije v otroško varstvo, šolstvo, kulturo in telesno kulturo. Za naslednje petletno obdobje se prav sedaj dogovarjamo s temeljnimi organizacijami združenega dela, da bi združevali tri odstotke na osnovi bruto osebnega dohodka iz čistega dohodka za te objekte družbenega standarda. Na ta način naj bi v določenem obdobju pokrili približno 35 odstotkov potreb za otroško varstvo v občini. To res ni veliko, a dosegli bomo slovensko poprečje, ki smo ga že imeli in v zadnjem času tudi izgubili.

V naslednjem petletnem obdobju pa želimo tudi zagotoviti našim osnovnim šolam pogoje za celodnevno šolo.

Vprašanje: Po zadnjih podatkih je v občini Ravne več kot 4500 učencev in študentov. Šolajo se v šestih osnovnih in osmih podružničnih šolah, glasbeni šoli, v dveh srednjih šolah, šolskem centru za kovinsko in metalurško stroko, v

Občina Ravne na Koroškem sega od Dravograda vzporedno z državno mejo med Peco in Uršljo goro na ozemlje Savinskih alp pod Olševo in Raduho. Meri 304 kvadratne kilometre. Meji na občine Mozirje, Velenje, Slovenj Gradec, Dravograd ter na sosednjo državo Avstrijo.

Območje občine je hribovito. Gozd pokriva več kot dve tretjini njene površine. Zaradi tega je malo obdelovalne zemlje in kmečkega prebivalstva – le sedem odstotkov.

Celotno območje občine je v družbenopolitičnem pogledu razdeljena na štiri krajevne skupnosti (v tem trenutku ustanavljajo še tri!), kjer živi 25.709 prebivalcev. Po številu prebivalcev je največja krajevna skupnost Ravne na Koroškem z 9943 prebivalci, ki ji sledi krajevna skupnost Prevalje s 7454 prebivalci. Krajevna skupnost Črna ima 4251 prebivalcev in krajevna skupnost Mežica 4161 prebivalcev.

V gospodarstvu je zaposlenih 10.182 prebivalcev, v negospodarstvu pa 1087 prebivalcev. Upravno središče občine je na Ravnah.

rudarskem šolskem centru in delavski univerzi z več dislociranimi enotami. Mar to pomeni, da ne poznate problemov, ki so vezani na pomanjkanje kadrov?

Rudi Vrčkovnik: Srednjega strokovnega kadra je še kar dovolj. Na področju srednje izobrazbe ekonomske smeri ga je celo preveč. Problemi pa nastajajo zaradi nepovezanosti šol in gospodarstva, odnosno potreb s tem v zvezi. Primanjkuje nam kadra z višjo in visoko strokovno izobrazbo. Veliko problemov imamo zaradi izrednega pomanjkanja zdravnikov. Iščemo jih širom po Jugoslaviji. Prav tako je v občini premalo fizikov in matematikov pa diplomiranih inženirjev.

Res je, da v naši občini šolamo kar precej kadrov, vendar velikokrat vseh, zaradi posebnosti našega gospodarstva, ne moremo zaposliti. To pa je tudi problem! Tudi družbeno anga-

žiranih kadrov iz naših šol premalo dobimo.

Iskanje dela na drugi strani državne meje? Dvajset ali nekaj več se jih vozi na delo v Avstrijo. Precej žensk pa se vozi na delo v Gorenje, kar je zanje prav gotovo velik napor.

Vprašanje: Kolikšen pomen ostaja, če upoštevamo hiter vzpon industrije in urbanizacije v občini, na kmetijstvu?

Rudi Vrčkovnik: Poudarjeno je že bilo, da leži večji del naše občine v obsejnim pasu. Morda je prav zaradi tega naše kmetijstvo izredno pomembno. Z njim se ukvarja približno sedem odstotkov prebivalstva. V občini imamo približno 900 kmetij. Izdelali smo poseben plan razvoja te panoge, ki ga izredno uspešno ureničujemo. Slednje omogočata naša davčna politika ter poseben samoupravni sporazum. Z njim zdru-

žujemo sredstva tozdom za pospeševanje kmetijstva. Iz sredstev proračuna pa recimo regresiramo umetna gnojila in drugo.

V skladu z obrambnim načrtom želimo povezati vse obmejne kmetije s telefoni, pri čemer smo že precej naredili. Zanimivo pa je, da imamo pri tem več težav s PTT kot denarjem.

Večino kmetij smo povezali z dobrimi gozdnimi cestami, da lahko kmetje vozijo svoje proizvode nemo-teno v dolino. Kmetje se preusmerjajo predvsem v živinorejo, prirejo mesa in mleka, na nekaterih kmetijah pa tudi v kmečki turizem.

Res pa je, da je urbanizacija naše občine precej visoka – skoraj 76-odstotna. Dolinski pas je gosto naseljen.

Vprašanje: Zdaj bi rad vprašal po sreči vaših občanov, njihovi solidarnosti

Gvido Kacel, predsednik izvršnega sveta skupščine občine

in tudi jezi, če vidite v občini njen vzrok?

Gvido Kacel: Glejte, V vseh štirih krajevnih skupnostih imamo dokaj dobro razvite objekte družbenega standarda. Pospešili smo stanovanjsko izgradnjo, razvijali kulturno dejavnost, s telesno kulturo se ukvarja skoraj tretjina občanov, čistilne naprave so povzročile, da je reka Meža spet čista, komunalna opremljenost je kar zadovoljiva in kjer sta zaposlena v družini dva, je osebni standard kar dober...

Kam je usmerjena jeza občanov? Pogosto v zadeve okrog stanovanjske gradnje. Ljudje se jezijo nad komplicirano stopka in tudi nad poča-

Franc Tušek, sekretar OK Zveze komunistov

snostjo reševanja zadev. Moram reči, da smo bili včasih tudi preveč togi pri vprašanih lokacij! Toda tudi naš zakon o urbanističnem planiranju je že precej zastarel in zakompliciran.

Jeza? Gre tudi na račun širjenja administracije v samoupravnih interesnih skupnostih.

Franc Tušek: Ljudje nergajo, kadar pri nas ni oskrba z osnovnimi življenjskimi potrebščinami kot bi morala biti. Pa jo primerjajo s tisto, na drugi strani državne meje. Vsi tozdi, ki pri nas skrbijo za osnovno preskrbovanje občanov z živili, so vezani na Celje, Maribor in Ljubljano. Velikokrat pridemo na vrsto zadnji in z najslabšim. Imamo zelo malo specializiranih trgovin. Vsi se želijo ukvarjati z vsem.

Po kaj hodijo naši občani v Avstrijo? Po zelenjavo in cement, ki ga pri nas že vrsto let ni mogoče dobiti. In vendar je kupna moč naših občanov sorazmerno dobra.

Zdaj pa naj poudarim še to, da so bili naši občani vselej pripravljeni prispevati svoj dinar za razvoj kraja ali organizacije, kjer delajo in živijo. Pomembna pa je tudi pomoč naših obmejnih enot JLA.

Rudi Vrčkovnik: Za nas je značilno, da nimamo občinskih pač pa krajevne samoprispevke. Petdeset odstotkov tako zbranih sredstev združujemo za skupni program, za katerega smo se dogovorili v javni razpravi. Na tak način želimo doseči enakomerni razvoj vseh krajevnih skupnosti. Vselej predvsem poudarjamo – solidarnost.

Silvo Teršek

Rudi Vrčkovnik

delovalni industriji, lesno-predelovalni in tekstilni industriji. Zelo dobro je razvito gradbeništvo.

Po vojni se je v rudniku Mežica hitro razvijala jamska proizvodnja, slabše pa predelava svinca. V zadnjih desetih letih pa je bil to očiten razvoj predvsem v akumulatorski industriji. Tudi v železarni je bil dan večji poudarek finalni proizvodnji.

Vprašanje: V težki industriji so tudi delovna mesta težka. Kakšne možnosti za zaposlovanje imajo v občini Rane ženske.

Rudi Vrčkovnik: V naši občini je približno 34 odstotkov zaposlenih žena. To pa je precej manj od slovenskega poprečja. Res je, da je to pogojeno s prevladujočo težko industrijo. Zaradi tega v srednjeročnem obdobju razvoja občine močno poudarjamo po odpiranju takih delovnih mest, na katerih se bodo lahko zaposlovale tudi ženske. Pri tem lahko omenim Kinegraf, pa tovarno hlač-

Postoj tovariš..., veš svoj dolg?!

Črna na Koroškem. Zadnje večje naselje v tem delu slovenske zemlje. Nedaleč od tu se dan za dnem udi- nja pod zemljo mežiški ru- dar, skupaj z rudarjem iz Črne, na Ravnah železarji iz Raven, Mežice...

Dolina reke Meže je nji- hov dom. Delo v tovarni, v rudniku pod zemljo, na po- lju, v hlevu in gozdu jim da- je vsakdanji kos kruha.

Ni še dolgo tega, ko je bil ta kos kruha le košček, nje- na skorja potica. In prav to skorjo kruha so znali še po- sebej vrednotiti krajani Ko- privne, katere kmetije so bile posejane le nekaj kilo- metrov iz Črne proti avstrij- ski meji. Pred vojno indu- strije tam ni bilo. Tudi sedaj je ni, vendar so zdaj doma- čini našli svoj vir dohodka v svojem in družbenem goz- du ter bližnji industriji.

Seme upora

In prav v tej Koprivni, rev- ni in razvejani, ki je v letih pred vojno štela okoli 80 hišnih števil, je seme upo- ra pognalo svoje korenine na rodovitna tla.

Le kmetije Jekl, Zdovc in Mežnar so še kljubovale iz- koriščevalskim lesnim tr- govcem iz Prevalj. Vse ostale so bile na »bobnu«.

Toda narodnoosvobodil- no gibanje tu ni bilo nezna- no. S prihodom Dušana Kvedra, jeseni 1941 leta, je

leta, ki ga je vodil koman- dant Stane z borci iz Zasav- ja in še okoli 15 domačini.

Izdajalca ni bilo

Za Koprivno so dejali, da je bila partizanska republi- ka. V njej ni bilo niti enega izdajalca, čeprav so v šte- vilnih akcijah sodelovali prav vsi vaščani, od naj- mlajšega pa do najstarej- šega.

Koroški partizani so se najčeseje zadrževali prav v Koprivni ali pa v njeni ne- posredni okolici, aktivisti so našli pri slehernem kme- tu varno zavetje in prav v Koprivni so bile zasnovane številne akcije in načrti, ki so jih borci uresničevali na številnih bojiščih.

Skozi Koprivno so vodile tudi kurirske poti iz Gornje Savinjske doline pod Smre- kovcem tja na Koroško.

Spomladi leta 1943. je bi- la na Beli peči na planini Ježevo tudi prva konferen- ca aktivistov Koroške, ki jo je vodil Pavle Žaucer-Mat- jaž.

»Značilnost te konferen- ce je bila,« se spominja prvi aktivist na tem območju Ivan Hercog-Tim, »da je ko- roški narod sprejel odprtih rok borce iz Zasavja in da je bil prisoten na tem sestan- ku, poleg borcev in doma- činov, tudi Karel Prušnik- Gašper.«

Ivan Hercog-Tim: »V Koprivni so našli varno zatočišče tako borci koroškega bataljona, kurirji, aktivisti in marsikateri akcije, ki so bile uresničene daleč naokoli, so bile načrtovane v Koprivni.«

še več kot pol metra stare- ga snega mi onemogočita to namero. Z Ignacem Zdovcem, domačinom iz Črne in dobrim poznaval- cem teh krajev in ljudi, naj- deva Golaževega Janeza, ki živi zdaj pri sinu v Koprivni.

Prej Hedova, zdaj Golaževa kmetija

»Prej se je reklo pri vas po domače pri Hedu«, silim z vprašanjem, in zvem, da so se pri njih pisali Keber, da se je reklo pri Hedu, da pa se reče kmetiji pri Gola- žu vse od takrat, ko sta par- tizanki Marjetka Kastelic- Olga in Atena kuhali pri njih golaž za okoli 12 bor- cev, ki so prišli k njim v Koprivno že avgusta leta 1942.

»Jaz sem takrat hodil«, pripoveduje Janez »na ših« v jamo Heleno v Meži- co. Kaj kmalu sem uspel pridobiti na našo stran paz- nika Ožbolta Gologranca, zatem šefa obrata Rusa inž. Krivočenka... ja, kar dva- najst sem jih iz Helene po- stopoma pripeljal v prvi ko- roški odred.

Toda kmalu nas je nekdo

izdal. Takoj, ko sem zvedel, da so Nemci zaprli Golo- granca in Krivočenka, sem pobegnil iz jame domov in skupaj z družino v gozd. Vsi smo šli v Koroški odred. Starejšemu sinu je bilo ko- maj 16 let, Silvester mu je bilo ime. Padel je. Mlajše- mu sinu Ivanu je bilo komaj dvanajst let, zato sta odšla z ženo tja na solčavsko stran v gozdove, jaz pa sem prešel na linijo K-10.

Po končani vojni smo se spet našli. Zdaj živim pri si- nu Ivanu v novi hiši. Dobro mi je, nad ničemer se ni- mam pritoževati, le to me boli, ko vidim to našo mla- dino, to mladino, ki se je rodila tu v Koprivni. Takoj ko odraste in gre v šole, se nihče več ne vrne na svoje domačije. Tu v Koprivni pa so potrebni mladi ljudje. Kaj bomo sami stari po- čeli?

— Se morda kdaj člani ZB ali SZDL spomnite svoj- jih tovarišev iz bojev, ki so zdaj morda bolni in betežni na svojih domovih daleč od ceste v dolini?

»Seveda smo se jih spo- mnili! Pa ne samo spomnili, tudi kakšno darilo smo jim prinesli. No, še lani sem jim jaz nosil, zdaj pa kot kaže bodo drugi meni nosili. To- da ne dam se šel Jutri ali pojutrišnjem me bodo ča- kali učenci naše osnovne šole v Koprivni, čigar pio- nirski odred nosi ime relej- ne linije K-10, da jim povem kaj o mojem delu in delu njihovih dedov v najtežjih časih naše revolucije.«

Če obljube ne delajo dolga

Vaške skupnosti Žerjav, Javorje, Podpeca in Kopriv- na sodijo v krajevno skup- nost Črna, ki šteje nekaj več kot 4300 prebivalcev.

Domačini so si povečini našli delo zunaj svoje kra- jevne skupnosti, ki se ne more pohvaliti z industri- skimi obrati ali manjšimi

obrati, v katerih bi lahko zaposlili odvečno delovno silo, predvsem žensko, saj je v kraju, po zadnji anketi sodeč, še vedno okoli sto žena, ki si želi zaposlitve. No, mnogo se zaposlujejo celo v velenjskem Gorenju, nekatere pa hodijo na delo v sosednjo Avstrijo, vendar bi se tudi med temi mnoge raje zaposlile doma, kot pa da se vsak dan vozijo ure in ure na delo.

Za Črno pravijo, da je to kraj starejših ljudi, saj ima- jo kar okoli 800 upokojen- cev. Mladi si najdejo delo v drugih središčih. Tam tudi ostanejo. Samo v zadnjih nekaj letih je odšlo iz ob- močja KS Črna sleherni le- to okoli sto mladih.

Vsa prizadevanja, da bi ti mladi ostali doma, rodijo kaj malo sadov. S samopri- spevkom so krajani že na- menili sredstva za izgrad- njo domače industrije, tudi skupščina občine je pri- pravljena priskočiti na po- moč, vendar kaj, ko je sko- raj nemogoče dobiti soin- vestitorja.

Pa še nekaj je, na kar ne- nehno opozarjajo krajani. Cesta, ki vodi iz Prevalj skozi Mežico in Žerjav v Črno je ozka in dotrajana. Že tako zaprta dolina se zdi še bolj zaprta.

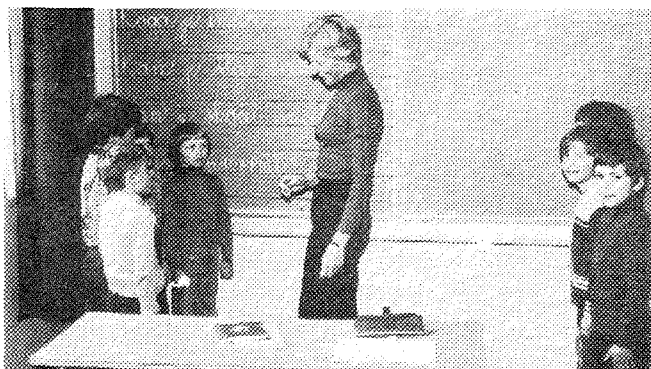
Načrtovali so turizem, kmečki turizem tam v Ko- privni in njeni okolici. Osta-

sovali za nov samoprispe- vek.

Želja in potreb je veliko. Veliko so že uspeli storiti. Z marsičem se lahko pohvali- jo. Trije TV pretvorniki so bili zgrajeni z njihovim de- narjem, asfaltirali so cesto in nekatere ulice, uredili pokopališče, vodovod... V prihodnjih petih letih pa naj bi zgradili kulturni dom, či- gar temelji čakajo na zgradbo že menda kar dvajset let, zgradili podruž- nično šolo v Žerjavu, telo- vadnico pri centralni osnovni šoli v Črni, vzgoj- novarstveni zavod v Žerja- vu, za kar bodo namenili okoli 550 starih milijonov, medtem ko bodo drugo po- lovico zbranega denarja združili za gradnjo trgovine v Žerjavu, dom upokojen- cev, seveda če jim bo uspe- lo dobiti še druge, ki bi bili pripravljeni vložiti denar v te objekte.

★

Partizanska Črna, Žerjav, Javorje, Podpeca in Kopriv- na obljubam več ne verja- mejo. Verjeti so začeli ta- krat, ko so jim obljubljali preurejeno cesto, končali pa takrat, ko je vse ostalo le pri obljubah. Prejšnji teden so jim zaprli še edini trгови- ni s sadjem in zelenjavo v Črni in Žerjavu. Da se ne spleča je bil menda edini vzrok, zakaj so trgovini za-

Učenci prvega razreda podružnične šole v Koprivni z učiteljico Mijo Carfovo med poukom. Pionirski odred te šole nosi ime po relejni liniji K-10

to gibanje še živelo. Kopriv- na, Črna, Žerjav, Topla, Me- žica... so sprejeli revoluc- ionarne ideje, ki jih je spo- mladi 1942. leta nadaljeval Jan Huba-Rudi, še bolj utri- dila pa Marjetka Kastelčeva in borci prve zasavske čete, ki so prišli iz revirjev na Ko- roško junija 1942. leta. Pri- hod in delo Pavla Žaucerja- Matjaža pa se je kaj hitro iz Koprivne širilo po dolini, kajti Matjaž je prav tu že našel dokaj pripravljene ljudi za delo v NOB.

Pomembna spodbuda za začetno delo in akcije na so- vražnika je bil napad na Mežico tretjega aprila 1943.

Mladi odhajajo

Danes vodi v Koprivno asfaltirana cesta, ki je edi- na vez z bližnjo Črno, v či- gar krajevno skupnost sodi tudi Koprivna. Napeljava električne energije in pa delo v gozdu, ki ga številni domačini združujejo z »Le- sno« iz Slovenjgradca, je sprva zavrlo odhod mladih v dolino, v kraje z industri- jo, zdaj pa se zdi, da ne odhajajo samo mladi iz Ko- privne, temveč tudi mladi iz Tople, Črne, Žerjave...

Namenjen sem na Gola- ževo kmetijo, visoko tam gori v Koprivni, toda dež in

Kam?

Janez Keber-Golažev iz Koprivne v pogovoru z Ignacem Zdovcem

lo je le pri načrtih, čeprav so pogoji za kmečki turi- zem pod Olševo, Raduho in Toplo več kot ugodni, po- sebno še spričo tega, ker so številni kmetje s pomoč- jo ugodnih kreditov že uspeli preurediti svoje kmetije.

Pripravljeni so sodelovati

Čeprav so krajani KS Črna s samoprispevkom pred štirimi leti že dokazali, da so pripravljeni tudi s svojimi prispevki sodelova- ti pri ureditvi in posodobitvi svojega kraja, bodo 22. aprila letos, ponovno gla-

prli brez poprejšnjega ob- vestila. Najlepše je reči, se ne spleča! Kaj pa sveti po- trošnikov? So ti brez velja- ve? Je mar za krajane Črne prav vse dobro, tudi če ni nič? Tudi prodajalno kruha so imeli v Črni. Intesova je bila v njej pa je bila mogoče kupiti le kruh, kljub temu, da v Intesu izdelujejo men- da že skoraj 50 svojih arti- klov.

In kaj sedaj? Krajani Črne, Žerjave, Javorje, Podpeca in Koprivne dobro vedo kaj jim je storiti, ven- dar sami v teh prizadeva- njih ostajajo nemočni. Do- klej?!

Tone Urbas

TRŽIČ

Uspel seminar

Po sklepu občinskega odbora ZZB NOV Tržič, je bil konec februarja v Tržiču enodnevni seminar za vodilne člane borčevskih organizacij.

Od 55 vabljenih članov in predstavnikov ostalih družbenopolitičnih organizacij, ter samoupravnih interesnih skupnosti se je seminarja udeležilo 45 tovarišev.

Menimo, da je seminar v celoti uspel. Glavna tema na seminarju pa je bila »Akcijski dogovor o izvajanju nadaljnjih nalog na področju družbenoekonomskega položaja borcev NOV, ter drugih borcev in vojaških invalidov v SR Sloveniji,« o katerem so govorili: podpredsednica republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV Malči Žitnikova, član predsedstva RO ZZB NOV Slovenije Lojze Bukovec in predstavnik SPIZ – podružnica Kranj Vinko Šimnovec.

Vsem se v imenu predsedstva občinskega odbora ZZB NOV Tržič za njihov prispevek k uspešni izvedbi seminarja tovariško zahvaljujemo.

RADOVLJICA

Prvomajsko praznovanje bo v Bohinju

Pod predsedstvom predsednice medobčinskega sveta ZSS za Gorenjsko Ivanke Šulgaј, se je prešnji teden sešel na delovni razgovor v Radovljici pripravljalni odbor za izvedbo prvomajske slavnosti v Bohinjski Bistrici.

Na pogovoru so bili predsedniki pododborov, ki bodo skrbeli za pripravo in organizacijo izvedbe te osrednje gorenjske prireditve v sodelovanju vseh občinskih sindikalnih organizacij. Glede na to, da bo prvomajsko slavje povezano tudi z osrednjo slovensko proslavo 40-letnice konstituiranje CK KPJ, slavnostnim zasedanjem CK ZKJ in otvoritvijo doma Joža Ažmana in muzeja Tomaža Godca, kjer bo navzoč tudi predsednik ZKJ tovariš Tito. Organizatorji pričakujejo okoli 15.000 udeležencev.

Vsi odbori so zadovoljeni, da že pred koncem marca izdelajo podroben načrt prireditev.

V priprave se bodo vključili, razen sindikatov, tudi vse druge DPO. Mladinska organizacija pa skupaj s taborniki in planinci pripravlja brigadirske akcije, taborenje in organiziranje kurjenja slavnostnih kresov.

V aprilu bodo na tiskovni konferenci seznanili dopisnike in novinarje z vsemi podrobnostmi te velike manifestacije v Bohinju.

J. R.

JESENICE

Delovni, prizadevni, uspešni

V torek, 6. marca je bila v sejni sobi skupščine občine redna letna konferenca ZRVS občine Jesenice. Konference so se poleg delegatov, članov predsedstva, obrambnih struktur in šolstva, udeležili tudi sekretar komiteja občinske konference ZK Franc Kobentar, predsednik občinske konference SZDL Zdravko Črv, sekretar ZZB NOV Ivan Saksida, predstavnik JLA iz Radovljice in predstavnik občinskega komiteja ZSMS. Že uvodoma velja omeniti, da je v vodstvu občinske organizacije ZRVS pred letom dni na volilni konferenci prišlo do večjih kadrovskih sprememb. Toda že prvo leto mandatne dobe je bila organizacija ZRVS na Jesenicah izredno delovna, uspešna in zavzeta, kar dokazuje tudi republiško priznanje. Za izjemno velik prispevek razvoju, uveljavljanju in krepitvi organizacije ZRVS in uresničevanju njenih družbenih nalog je republiški odbor podelil občinski organizaciji ZRVS zlato plaketo ZRVS Jugoslavije.

Poročilo o delu organizacije v preteklem letu je podal predsednik organizacije Branko Iskra, ki je govoril o številnih akcijah, ki so jih izvedli člani ZRVS. Program splošno vojaškega usposabljanja in idejnopolitičnega izobraževanja pa so dosledno in v celoti opravili.

Na področju družbene dejavnosti LO in DS so se RVS aktivno vključili v vse akcije ZZB, SZDL, ZSMS, kjer so RVS aktivno in množično sodelovali, kot organizatorji, mentorji ali kot udeleženci. Pomembne uspehe so dosegli tudi na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite. Tvorno sodelovanje s taborniki, strelskimi družinami, planinskimi društvi in obmejnimi graničarskimi enotami je postalo že tradicionalno. Informativno propagandna dejavnost je v letu 1978 zaživela v povsem novi obliki. Dosledno skrb so posvetili tudi izboljševanju politične strukture svojega članstva.

JOŽE URH

GORSKI KOTAR

Nikoli zamrlo izročilo

Kakor že vrsto let doslej, se je tudi letos delegacija iz vrst borcev 18. slovenske divizije udeležila vsakoletnega že tradicionalnega srečanja borcev in smučarjev v Gorskem Kotarju.

Delegacijo, ki jo je vodil predsednik odbora borcev slovenske divizije Dušan Gorkič, se je 24. februarja 1979, skupaj z delegacijo iz Kočevja, udeležila vrste svečanosti, ki so bile v Mrkoplju in okolici ob spominskem tekmovanju »Po poteh 26 zmrznjenih partizanov.«

To tekmovanje je eno od tekmovanj v jugoslovanskem smučarskem memorialu u letu, ko mineva že 35 let od zaključka pohoda naše divizije v Gorski Kotar in smrti 26 partizanov na Matič Poljani. Pokroviteljstvo nad letošnjim tekmovanjem, ki je že sedemnajsto po vrsti, je prevzel predsednik RO ZZB NOB Hrvatske Ivica Cvetič.

Po prihodu naše delegacije in delegacije iz Kočevja v Delnice, smo se napotili na mestno pokopališče. Tam smo obiskali skupno partizansko grobnico, v kateri so pokopani tudi naši padli tovariši iz raznih enot 18. slovenske divizije. Na grobnico smo položili venec in se poklonili spominu vseh naših bojnih tovarišev, ki so padli v zimi leta 1943 in 1944 na naši skupni fronti od Zlobina in Hreljina do Broda in Vrbovskega.

Nato smo na poljanah iznad Mrkoplja videli tekmovanje pionirjev in pionirk iz vseh šol Gorskega Kotarja. Razveseljivo je dejstvo, da se število udeležencev tekmovanj tako starejših, predvsem pa mladine, vsako leto zelo veča.

Popoldne smo krenili na Matič Poljano, kjer smo skupaj z veliko množico ljudi prisostvovali komemoraciji v čast padlih partizanov.

Na svečanosti je v imenu pokrovitelja govoril tovariš Stjepan Cerjan, podpredsednik RO ZZB NOV Hrvatske. Naša delegacija je k spomeniku položila venec in se poklonila spominu 26 tovarišev, kateri so kot borci 2. brigade udarne primorsko-goranske divizije 26. februarja 1944 na maršu od Drežnice do Mrkoplja izgubili svoja mlada življenja.

Letos je bilo na spominskem pohodu, ki je bil organiziran od Jasenka do Matič Poljane izredno veliko udeležencev, predvsem iz vrst mladine, članov planinskih društev, pripadnikov teritorialne obrambe Hrvatske in JLA. To nam potrjuje misel, da se tradicija memoriala izredno širi, tako v vrstah mladih, kakor tudi starejših.

Po povratku z Matič Poljane smo si v osnovni šoli »Bratstvo-jedinstvo« v Mrkoplju ogledali lepo urejeno razstavo likovnih del učencev osnovnih šol Gorskega Kotarja.

Zvečer smo se v Mrkoplju udeležili svečane akademije. Program je v nabito polni dvorani izvajalo 300 učencev vseh šestih osnovnih šol občine Delnice. Moramo priznati, da tako lepo izvedenega programa že dolgo nismo videli.

Na akademiji so med drugim podelili tudi plaketo za dolgoletno sodelovanje in razvijanje bratstva in enotnosti naših narodov oboru 18. slovenske divizije. Plaketo je sprejel predsednik odbora Dušan Gorkič. Njegov kratek zahvalni govor je dvorana pozdravila z navdušenim aplavzom.

Vsepopvod kjer smo bili, smo se pogovarjali s številnimi borci in funkcionarji ter razpravljali predvsem o nadaljnjem utrjevanju našega bratstva in enotnosti skovane v vojni in njenem prenašanju na mlade.

Pogovarjali smo se tudi, da bi se občina Ljubljana Center in Delnice pobratile in tako tudi na drugih poljih nadaljevali politiko, katero so borci 18. slovenske divizije začrtali že pozimi 1943. leta, ko smo izvedli pohod v Gorski Kotar.

Z naše dvodnevne bogate poti smo se vrnili v Slovenijo z zavestjo, da v Gorskem Kotarju še živi spomin na prispevek slovenskih partizanov v skupni borbi in da to izročilo ne bo nikoli zamrlo.

D. G.

SLOVENSKA BISTRICA

Priprave mladih za obrambo naše socialistične domovine

Kot mnogi širom naše domovine, so tudi mladi v poklicni šoli v Slovenski Bistrici dojeli pomen obrambne vzgoje, ki ji na šoli posvečajo še posebno pozornost. Tu so nedavno tega ustanovili kar štiri komisije, ki bodo skrbale, da bodo vsi načrti, ki so si jih zadali, tudi uresničeni.

Program aktivnosti je predvsem posvečen trem letošnjim osrednjim jubilejem: 60. obletnici SKOJ iz ZK, 35. obletnici legendarnega pohoda 14. divizije oziroma njene ga pohoda na Štajersko.

Posebno pozornost bodo posvetili predvsem vključevanju mladincev v enote teritorialne obrambe, kjer bodo lahko pokazali, kako so pripravljeni za obrambo naše socialistične domovine. Med drugim bodo pripravili več strelskih vaj in tekmovanj s streljanjem z vojaško puško, orientacijske pohode. Posebej pa bodo mlade pripravljali tudi za vstop v vrste zveze komunistov.

FRANJO HOVNIK

KRANJ

Borčevski dogovori

Za ohranjenje družabnosti in tovarištva so ena izmed najuspešnejših oblik: izleti. To je bila ena izmed ugotovitev na letni skupščini ZB terena Vodovodni stolp v Kranju pred dnevi. Lani so šli dvakrat na izlet. Tudi letos bodo šli dvakrat, kot so se dogovorili, in sicer na Osankarico, da bi se poklonili spominu žrtvam Pohorskega bataljona in na Pokljuko, kjer je v podobnih okoliščinah izkrvavel 3. bataljon Prešernove brigade.

Sicer pa je bilo na skupščini največ govora o delu in vlogi borcev v raznih družbenopolitičnih organizacijah ter v samoupravnih in delegatskih sredinah. S ploskanjem so pozdravili misel tovariša Tita na kongresu ZZB Jugoslavije v Budvi, ki jo je na skupščini obudil predsednik Nace Laharnar in sicer da za borce ni počitka in da morajo do zadnjega diha izvrševati tisto, kar od nas pričakujeje socialistična skupnost. Sicer pa so borci te krajevne skupnosti pomemben občinski dejavnik, ne le po množičnosti s 618 člani, ampak zlasti glede na današnjo aktivnost. Kljub boleznim in mnogim tegobam jih je kar 32 odstotkov z določenimi zadolžitvami in obveznostmi v najrazličnejših organih.

Organizacija ZB NOB Vodovodni stolp je bila prva izvedla letno skupščino v občini. Do 7. aprila, kot je predvideno, naj bi se zvrstile skupščine po vseh 32 krajevnih organizacijah. Povsod se pričakuje, da se bodo borci dogovorili o reševanju svojih zdravstvenih in drugih težav, še zlasti pa o svoji aktivnosti ter ohranjevanju tradicij NOV ter prenašanju revolucionarnih izkušenj v vse pore današnjega družbenega razvoja.

KAREL MAKUC

SEŽANA

Praznik žena ima svoj pomen

Društvo upokojencev in sekcija za družbeno aktivnost žena v Sežani sta organizirala 7. marca v kinodvorani proslavo v počastitev mednarodnega praznika žena. Nastopala sta moški in deklški pevski zbor iz Sv. Križa pri Trstu ter mladina srednješolskega centra iz Sežane.

Že ob vhodu v kinodvorano smo bile žene prijetno presenečene, saj nam je mladina pripenjala šopke pomladnega cvetja, ki ga je z vso pozornostjo natrgala po kraških vrtačah.

Tovariš Alfonz Grmek je v svojem govoru orisal pomen tega praznika. Prikazal je velik delež, ki ga je prispevala žena v dolgoletni borbi za svoje pravice, zlasti njen enakovredni boj med NOB. Omenil je tudi spopade in vojna žarišča v jugozahodni Aziji in poudaril, da si morajo vse napredne sile sveta prizadevati za mirno reševanje sporov. Tudi naši zamejski bratje v Avstriji in Italiji se še vedno borijo za svoje narodnostne pravice. Toda meje nas ne smejo ločevati. Biti morajo most prijateljstva in sodelovanja narodov in narodnostnih manjšin, ki živijo tostran in onstran meje.

Žene Jugoslavije smo dosegle enakopravnost, vendar si moramo še nadalje prizadevati, da bomo to opravičile na vseh področjih našega družbenopolitičnega življenja.

Delegacija žena iz Sežane in Sv. Križa je položila cvetje pred spomenik padlih borcev NOB v Sežani.

MARIJA GEC

RADOVLJICA

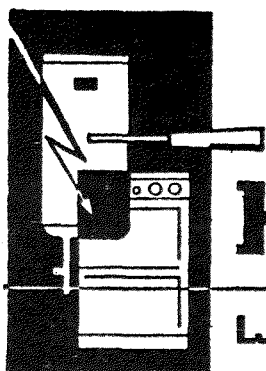
Odkrito o borčevskih vprašanjih

Na zadnji seji izvršnega odbora KO ZB NOV Radovljica, ki z več kot 330 člani sodi med največje v radovljiški občini, so sprejeli v delovni program za 1979. leto tudi nalogo za sklic »okrogle mize« o borčevskih vprašanjih na območju krajevne skupnosti.

Posebna delovna skupina, ki jo je imenoval izvršni odbor, je na sestanku prejšnji teden izdelala program »okrogle mize«, na katero bodo povabili tudi novinarje uredništva »TV-15«. Pogovarjali se bodo o družbenopolitični aktivnosti borcev v delegatskem in samoupravnem življenju na območju krajevne skupnosti in v občini, o socialni in drugi problematiki, zlasti o zdravstvu, s posebnim poudarkom na položaju starejših in bolhnih borcev ter kmetov, udeležencev NOB.

Dogovorili so se, da bo »okrogla miza« v četrtek, 5. aprila, do takrat pa bodo člani delovne skupine pripravili vse potrebne podatke, ki bodo služili za izhodišče v razpravi.

Obrtno podjetje

KOVINOSERVIS

p. o.

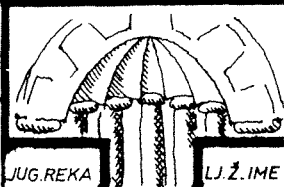
LJUBLJANA RUDNIK III/2 tel. 21-834

Izdelovanje in popraviljanje gostinske opreme

- izdelava in popravila rostfrei štedilnikov
- gostilniški pulti
- delovne železne omare in mize
- vse iz rostfrei pločevine

KRIŽANKA

	TONE ČUFAR	PLEMIŠKI NASLOV	DELA VSKI SVET	KAMBOŠ. GENERAL	BOJNI STRUP	VRSTA GLASBILA	
	RADIJ		12 MESEC.				
			VRSTA RIBE				
	LJUDSKI ODBOR			OTOK V J.			
	KRADLJIV.			SLIKARS. TEHNIKA			
POŠTA TELEGRAF TELEFON				FILM. JUN. POPČIRA IN POP....			
RAS				PRIPADNIK NOM. NAR. IVAN MINATTI			
TONA		BAKHUS. PALICA FINSKO JEZERO					
NIKALNIC			BAJKA TVARINA				
STAR SLOVAN			KARTONČ. LUKA V IZRAELU				
INDONEZ. OTOK				REKAV NEMČIJI ANTON NANUT			
VRSTA PTICE					RODBINA		
TRINOG					GORSKI REŠEVAL. ČOLN		

JUG. REKA

LJ. Ž. IME

tovarna strojev in opreme
61111 ljubljana
gerbičeva 101
poštni predal: 12
telefon:

centrala 61 686, 61 042
direktor 61 194
prodaja 61 870
nabava 62 166
računovodstvo 62 492

brzovjav:
žičnica ljubljana
teleks: 31-497 yu sloles
tekoči račun:
sđk 50103-601-23217

živarna
tržaiška 145
telefon 61 185

servisna služba
viška 40
telefon 61 918

obrat za izdelavo
zračne tehnike
61310 ribnica (na dol.)
telefon: (061) 87 154

Proizvaja: stroje za obdelavo lesa, sušilnice za vse vrste lesa, stena za lakiranje, naprave za dovod svežega zraka – Iz programa poslovno tehničnega sodelovanja in zastopanja inozemskih firm nudimo kompletne linije za lakiranje in sušenje vseh vrst površin (pohištvo, stavbno pohištvo) – firma HACKEMACK Detmold – avtomatska in polavtomatska regulacija sušenja lesa – firma GANN Stuttgart – moderne sušilnice za vse vrste in kapacitete furnirja firma SCHILDE Bad Hersfeld.

tovarna strojev in opreme
61111 ljubljana
gerbičeva 101
poštni predal: 12
telefon:

centrala 61 686, 61 042
direktor 61 194
prodaja 61 870
nabava 62 166
računovodstvo 62 492

brzovjav:
žičnica ljubljana
teleks: 31-497 yu sloles
tekoči račun:
sđk 50103-601-23217

živarna
tržaiška 145
telefon 61 185

servisna služba
viška 40
telefon 61 918

obrat za izdelavo
zračne tehnike
61310 ribnica (na dol.)
telefon: (061) 87 154

GROSUPLJE

PROJEKTIRAMO IN IZVAJAMO VSA GRADBENA DELA

n. sol. o.

TEKOČI RAČUN PRI SDK GROSUPLJE 50130-601-31039

TELEFONI:

TOZD – splošne gradnje 313-425 711-011

SDS – skupne službe 771-011
TOZD – kovinsko lesni obrati 771-022
TOZD – Projektivni biro 310-875

Po TOZD SPLOŠNE GRADNJE GROSUPLJE

izvaja vse vrste gradbenih objektov in del, vse vrste investicijskih objektov, raznovrstna popravila, nadzidave in adaptacije, gradi stanovanja za tržišče;

Po TOZD KOVINSKO LESNI OBRATI GROSUPLJE

izvaja ključavničarska, kovaška, mizarska in druga podobna dela, vrši celoten remont gradbenih strojev in razrez hlodovine;

Po TOZD PROJEKTIVNI BIRO GROSUPLJE

izdeluje vse vrste tehnične dokumentacije

VSA DELA SO IZVEDENA HITRO IN SOLIDNO.

VGP

hidrotehnik Ljubljana, o. o.

VODNOGOSPODARSKO PODJETJE »HIDROTEHNIK LJUBLJANA« o. o.
(okrajšano: VGP HIDROTEHNIK LJUBLJANA o. o.) s sedežem v Ljubljani,
Slovenčeva 95,

VGP »HIDROTEHNIK LJUBLJANA« o. o. ima v svojem sestavu:

TOZD HIDROGRADNJE LJUBLJANA, n. sub. o. Ljubljana,
Slovenčeva 95 – organizacija za gradnjo vodnogradbenih in
drugih objektov nizke gradnje ter eksploatacija mineralnih
surovin –

TOZD HIDROINŽENIRING LJUBLJANA, n. sub. o. Ljubljana,
Slovenčeva 95 – organizacija za projektiranje in izvedbo
inženiringa hidrotehničnih objektov ter naprav in drugih
nizkih gradenj –

DELOVNA SKUPNOST SKUPNIH SLUŽB, Ljubljana,
Slovenčeva 95.

**ELITNA
KONFEKCIJA**

Novost

LJUBLJANA ČOPOVA 9

Obrat KONFEKCIJA,
Ljubljana Trg MDB 11.

izdeluje žensko modno
konfekcijo

**KO
to**

KOTO • koteks tobis • proizvodno in
trgovsko podjetje n. sol. o. Ljubljana,
TOZD Inde • proizvodnja n. sub. o.
63305 Vransko 136,
tel.: (063) 724 000, 724 005
kov. servis: 724 012, tg: Inde Vransko,
ž. r.: 50750-601-19420, žel. postaja Zalec

Izdeluje usnjeno
konfekcijo

**REMONT
GRADNJE
ŽIRI**

ŽIRI

- komunalne storitve
- gradbena dela

SE PRIPOROČAMO!

paloma

sodobna
higiena

žepni robčki

sladkogorska

Poslovno združenje kovinsko predelovalne
in nekovinske industrije ter premogovnikov

TEHNO - IMPEX s p. o., IZVOZ-UVOZ, 61001
LJUBLJANA, BEETHOVNOVA 12 — P.O.B. 194/IV.

Kot specializirana zunanjetrgovinska organizacija z bogato tradicijo in dolgoletnimi
poslovnimi zvezami v tuzemstvu in inozemstvu, nudimo svoje usluge pri opravljanju
izvoznih- uvoznih poslov, organiziranju proizvodnih kooperacij in mednarodnega
financiranja.

Franc Žigon

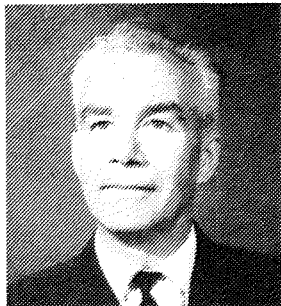
Tovariš Franc iz Grčarjevega je umrl. Ilegalno je delal od oktobra 1942. K partizanom je odšel marca 1943 v Dolomitski odred in pozneje v Cankarjevo brigado. Nekaj časa je bil na Bazi-20 v bolnišnici Jelendol kot bolničar. Boril se je v Jelenovem žlebu in v Baški grapi. Imel je naziv starejšega vodnika in je bil dvakrat odlikovan.

Franjo Molk-Vladimir

Na pokopališču v Sentjanžu pri Dravogradu smo se poslovili od udeleženca NOB Franja Molka. Zaradi pripadnosti ideji delavskega gibanja so ga stalno preganjali. S Stajerske je prišel na Dolenjsko in sodeloval z NOV in POJ. Po izdaji so ga nasilno odpeljali v Nemčijo. Od tam je pobegnil in nadaljeval z revolucionarnim delom pri izgradnji ljudske oblasti. Po osvoboditvi je sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah. Dobil je več odlikovanj.

Franc Zupan

Po hudi bolezni je konec lanskega leta umrl Franc Zupan. Med vojno je aktivno delal za NOG, leta 1944 pa je postal borec KZO. Za zasluge je bil odlikovan. Pokopali smo ga na zagorskem pokopališču.

Ignac Zagorc

Decembra lani smo na pokopališču v Škofji Loki pokopali nosilca spomenice 1941, tovariša Ignaca, rojenega v Javorici. Že pred vojno se je povezal z naprednimi ljudmi iz vrst KPJ v Beogradu. Takoj po razpadu kapitalistične Jugoslavije je začel zbirati orožje in organiziral mlade v vrste borcev. V ilegali je bil od aprila 1941, nato v 2. grupi odredov v Gorjanskem bataljonu in leta 1942 v Belokranjskem bataljonu, pozneje, leta 1944, pa v 15. SNOUB. Po vojni je sodeloval v graditvi nove Jugoslavije. Prejel je več odlikovanj.

Anton Žigon

Tovariš Anton je umrl septembra leta 1978, rodil pa se je leta 1905 v Grčarjevcu. Ilegalno je delal od leta 1942, k partizanom pa je šel septembra 1943, in sicer v Vojkovo brigado v Dolomitskem odredu. Pozneje je delal kot član terenskega odbora na območju Hrušica-Logatec. Prejel je dve odlikovanji.

Rezka Tomšič

Za vedno nas je zapustila 76-letna Rezka Tomšič. Med NOB ji je padel mož. Po osvoboditvi je v strminah Velike gore sama zbirala njegove posmrtno ostanke. Po osvoboditvi se je vključila v družbenopolitično delo. Bila je odbornica občinskega ljudskega odbora, AFŽ, ZB, ZK in še drugih organizacij v Ribnici.

Katarina Grošelj

Na žirovskem pokopališču smo se poslovili od tovarišice Katarine, rojene leta 1898 v Ledinicah pri Zireh. Med NOB je stalno nudila zatočišče ljudem, ki jih je preganjal okupator. Pogosto so se v njeni hiši zadrževali organizatorji NOB s tega področja.

Alojz Svetličič

Izgubili smo člana ZB Ledine. Med NOB je kot terenec prevažal hrano za partizane in ranjence. Vojna ga je pustila kot invalida. Poslovili smo se od njega na domačem pokopališču.

Tončka Tomazin

Rodila se je januarja 1898 v Godoviču, umrla pa je decembra 1978 v Gorenji vasi. Ko je njen mož odšel k partizanom, je nadaljevala z ilegalnim delom. Tedanja domobranska oblast ji je zaplenila vse premoženje. Bila je članica AFŽ od njene ustanovitve. Za svoje delo je dobila po osvoboditvi pisмено priznanje.

Jože Žigon

Konec lanskega leta je umrl tovariš Jože, rojen leta 1925 v Grčarjevcu. Leta 1943 je bil borec Dolomitskega odreda in pozneje Cankarjeve brigade. Udeležil se je bitk v Baški grapi in v Jelenovem žlebu.

Franc Tršar

Rodil se je leta 1901 v Blekovi vasi, umrl pa je septembra 1978. Kot zaveden aktivist je po svojih močeh pomagal partizanom. Njegovega najstarejšega sina so kot borca NOV ujeli in umrl je v nemškem koncentracijskem taborišču Mauthausen.

Ivana Zaplotnik

Rodila se je leta 1899 v Kokri. Zaradi sodelovanja z OF so jo leta 1942 izselili v taborišče, kjer je ostala do konca vojne. Po hudi bolezni je lani umrla. Pokopali smo jo na pokopališču v Kokri.

Mario Beržan

V Dekanih smo se konec lanskega leta poslovili od našega borca Maria Beržana, puškomitraljezca Notranjskega odreda. Oktobra 1944 je bil težko ranjen v borbi na notranjskem Podgorju. Težka invalidnost ga je spremljala vse do njegove prerane smrti.

Ivi Pirjevčevi v spomin

Iva Pirjevec v zadnji vrsti levo: s svojimi učenci ilegalne šole v Tacnu; fotografiral Vinko Robas 6. maja 1945.

Lani je umrla učiteljica in znana družbenopolitična delavka Iva Pirjevec; pokopana je na pokopališču v Šmartnem pod Šmarno goro.

Iva Pirjevec, z domačim imenom Zora, se je rodila 1888 v napredni družini Mozetič v Pulju. Kasneje so živeli v Gorici, kjer je končala državno učiteljsko. Službovala je na raznih solah v Soški dolini, v Podbrdu, Breginju, Tolminu, Sentjurju in v Šmartnem pod Šmarno goro. Po pobegu iz Gorice leta 1922 se je Pirjevečeva nastanila v Tacnu pod Šmarno goro in tam živela s svojo družino. Poročena je bila z literarnim zgodovinarjem in bibliotekarjem dr. Avgustom Pirjevcem.

Sodelovanje pri ustanovitvi in njeno neposredno delovanje v društvu Zveza delavskih žena in deklet v Šmartnem pod Šmarno goro je bilo za Pirjevečo usodno. V pokoj je morala stopiti predčasno leta 1934. Odslej se je posvetila vzgoji svojih otrok. Njen dom je postal zbirališče napredno misleče inteligence in revolucionarne študentske mladine.

Po prihodu nemškega okupatorja v Tacen, je bila Iva Pirjevec aretirana, zaprta v policijskih zaporih v Škofji Loki in v zbirnem taborišču izgnancev v Sentvidu nad Ljubljano, na kar je bila decembra 1941 z družino izgnana iz Tacna.

V Ljubljani, kamor so se zatekli, so se Pirjevčevi vključili v narodnoosvobodilno gibanje! Avgust Pirjevec je deloval v kulturniški skupini Osvobodilne fronte in bil pobudnik ustanovitve Osvobodilne fronte, Narodne zaščite in partijske organizacije v Narodni in univerzitetni knjižnici. Umrl je 9. decembra 1943 v koncentracijskem taborišču Gusnu pri Mauthausnu. Hčerko Ivico so zaradi aktivnega delovanja v skopski organizaciji na ljubljanski gimnaziji aretirali italijanski okupatorji februarja 1942. Nato je bila zaprta v Italiji, kjer se je po kapitulaciji Italije priključila narodnoosvobodilni vojski. Padla je v boju z nemško policijo 13. januarja 1945 na Koroškem kot članica oblastnega komiteja SKOJ za Koroško. Sin Dušan-Ahac je bil od poletja 1941 borec Mokrske čete; do osvoboditve borec NOV in POS, kjer je opravljal pomembne vojaške in politične naloge.

Iva Pirjevec je delovala v organizaciji antifašističnih žena, se udeleževala vseh njenih akcij in demonstracij, v katerih je nastopala pred italijanskim okupatorjem z zahtevami po izpustitvi zapornikov iz koncentracijskih taborišč in političnih zaporov. V začetku leta 1944 je bila aretirana in izgnana v nemško taborišče v Melk v Zgornji Avstriji, od koder se je novembra 1944 vrnila v Tacen in nadaljevala z delom v narodnoosvobodilnem boju. V Tacnu je ustanovila ilegalno slovensko šolo, kjer je naskrivaj poučevala otroke iz Tacna in njene okolice do osvoboditve. Po osvoboditvi se je vključila v delo pri ustanavljanju družbenopolitičnih organizacij in ljudske oblasti v Tacnu in Šmartnem, v katerih je aktivno delovala skoraj do svoje smrti.

V spomin vseh, ki so jo poznali, bo Iva Pirjevec ostala kot pojem slovenske žene, dorasle času, v katerem je živela.

VENČESLAV ČOPIČ
REZKA TRAVEN,
Ljubljana

PRAVNA POSVETOVALNICA PRAV

Quenda Sara!

pero concei, por o

condución, como me criminal, me la guardia civil
desde la cárcel de mujeres de Madrid a la me queda

DR SAŠA BOŽOVIĆ

TEBI, MOJA
DOLORES

Stežka držim punčko v naročju, naslanjam jo na krilo, ker v rokah skoraj nimam več moči. Nadaljujem potovanje. Kasneje sem zvedela, da je bilo pokopališče njihovo, italijansko, med Tuzijem in Skadrom, in če jih je pot peljala mimo njega, so se ponavadi ustavili ter po vojaško pozdravili pokojne tovariše.

Zdaj smo v Podgorici. Nove misli. V taborišču sem slišala o nekih partizanih, ki so jih ujeli, postrelili in položili na tla sredi trga, ljudstvo pa gonili tja, da bi jih videlo. »Tudi mojega Bora so ujeli! Ubili so ga in pripeljali na trg!« Spet me prešine ostra bolečina, srce se mi krči, razbija, zastaja... Na srečo to ne traja dolgo. Avto zdrvi s strahotno brzino skozi mesto, pa ne skozi središče, marveč po stranskih ulicah. Šele kasneje sem odkrila vzrok take vožnje: prikrivali so, da me nameravajo zamenjati, tako pred svojimi vojaki kot pred našim ljudstvom. Prikrivali so svojo vojaško slabost nasproti partizanov, »banditov«, kot so jih imenovali. Kako naj bi priznali, da se pogajajo na enakopravni osnovi s to »banditsko« vojsko? Zato je najbolje molčati, prikrivati stvar.

Iz Podgorice jo uberemo proti Spužu. Tu se avto ustavi, iz kasarne pa pride neki mlad oficir. Salutira in nas popelje v hišo. Prepoznam ga. To je tisti zelenec z nečloveškimi očmi, ki me je aretirал. Zdaj je čisto drugačen. Ves je mehak, smelja se in ponižno klanja. Malo se oddalji od mene in se tiho pogovarjajo. Zelenec se obleče in oboroži, se poslovijo od oficirjev, ki so me pripeljali, in sede v avto, zraven soferja. Na zadnjem sedalu sem ostala sama z otrokom. Od Spuža krenemo proti Martiničem. Moja spremljevalca nič ne govorita, meni pa je pot nepoznana. Vem edino to, da se peljemo proti goram. Vse drugo mi je še zmeraj nejasno, mračno. Ob poti je gosto zelenje. Oficir me vpraša, če se ga spominjam, če ga poznam. Samo pokimam. Nerodno mu je. Kaj mu ne bi bilo! Aretiral me je, zdaj pa me vrača, izročil me bo partizanom. Nič ne reče o tem, da me bodo zamenjali in da bom prosta. Porajajo se mi nove črne misli. Prevzamem me, da bi jecnila: »Ubili so Bora!« Zdaj me peljejo tja, da bi ga videla, da bi me zastrašili. Tesneje objamem Dolores in začnem loviti sapo. Tako mi je, ko da zame ni več zraka: zevam in hlastam po njem, ker me duši. Brez moči sem. Ne zdržim več. Sunkovito diham, z odprtimi usti, ker me duši. Brez moči sem. Ne zdržim več. Sunkovito diham, z odprtimi usti, kakor riba na suhem. Avto se ustavi pred Radovićevo hišo. Iz nje stopi neka priletna ženska, visoka, vsa v črnem. Italijan skoči ven, zelen v obraz kakor listje okrog njega. Stopi k ženski in ji nekaj razlaga, bolj z rokami kakor z besedami. Ženska ga mirno gleda in posluša, dostojanstvena in zravnana kakor bor. Ta hip zaslišim nekakšno ječanje, stokanje. »Bora je...« me preblisne, in ko me vlečejo iz avta, omedlim. Zavem se v naročju ženske. Slišim njene besede: »Srečno v svobodi!« Okrog mene je še zmeraj mrak, a vse dobro slišim. Obrišem si obraz, ki so mi ga umili z

mrzlo vodo, in se začnem zavedati. Vse se mi zdi kakor sanje, kot bi bilo neresnično. Italijan pomoli ženski list papirja ter veli, naj se podpiše in tako potrdi, da me je prevzela. Toda reva je nepismena. Oficir je v zagati: mora dobiti potrdilo, saj ga je poveljstvo prav zato poslalo z menoj. Očitno bi se rad čimprej vrnil, pobegnil, da se ne bi srečal z Borom. Nemirno se prestopa, ves namrščen. Ubogo žensko prime za roko in ji naglo zmoči palec s črnilom. Pritisne ji ga na papir, se obrne in jo ucvrte ven, v avto, ki brž nato zdrvi nazaj, proti Spužu. Tedaj se mi globoko v misli, srce in dušo zaje temna pega. Oba z otrokom sva živa, objel naj naju bi mož in oče, toda po glavi mi rojijo zapor, Podgorica, taborišče, Kavaja, celica, pot v negotovost – in svoboda. In stokanje, ječanje, ki se ponavlja. Tiho, strahoma, skoraj šepetaje vprašam. Radovičevka mi hitro pove, kdo je umrl... in zdaj ga bodo pokopali.

Šele v Borovem objemu zvem podrobnosti. Na Jelinem Dubu so se naši srdito spoprijeli z Italijani in jih zajeli več sto, med njimi tudi precej oficirjev. Bitke so se udeležili tudi moj Bora, Blažo Jovanović in moji svaki. Časlav, Slavko... Vojake so izpustili. Tiste, ki so bili ranjeni, je Bora celo obvezal. Torej zato mi je tisti vojak z obvezanim palcem dejal: »Vostro marito, dottore.« Ubožec bi mi bil rad vse zaupal, pa mi ni uspelo. Oficirje so naši obdržali in poslali italijanskemu poveljstvu ultimatum za zamenjavo. Na seznamu oseb, ki so jih zahtevali v zameno za oficirje, je bila tudi dr. Saša Božović z otrokom. Vojak z obvezanim prstom pa ni bil provokator in tudi dobra Ketni ni bila provokatorka. To sem zvedela šele v Martiničih. Tukaj, pred Radovićevo hišo.

Bora gleda prvorojenko in naju objema, obe hkrati. Ali vidi, kako mu je Dolores podobna? Vidi to čelo, ta nos, bradico? Po obrazu se mu je razlil topel očetovski nasmeh. Naslanjajoč glavo na njegove prsi, slišim in čutim, kako viharo mu bije srce. Blažo Jovanović stoji malo stran od nas in kadi. Kar se da je obziren in zre nekam v hribe. Obvladam se in stopim k njemu. Pozdravljamo se. Gledam jih. Na glavah imajo kape iz celih lisičjih kož, spretno zvite, pa se mi zdijo podobni gorskim velikonom. In kako so veliki, močni, oboroženi! Tudi sama se počutim varno in močno. Blaža poznam še iz Podgorice. Zmeraj mi je bil všeč, zdel se mi je izjemno resna in umirjena osebnost. Nevsiljiv, vljuden, skromen. A zdaj, s to čudno kapo, orožjem in črnimi brki je videti strog. »Pojdimo!« veli Blažo, stopi k meni in mi vzame otroka iz naročja. Brez besed, brez uvoda, čisto naravno. Vsa iz sebe buljim v njegove krepke moške roke in nežno bremence. V strahu, da mi ga ne bi zmlinčil, nemo spremljam vsak njegov gib. A glej, ta hrust, ta veliki revolucionar in vojak, pestuje otroka mehko, spretno, skoraj nežno. In zdaj še enkrat veli: »Pojdimo!« Teta Marija te čaka! In že stopamo po ozki gorski stezi.

Konec

Anton Kebe

16

Cerknica v prvih
dneh po
kapitulaciji Italije

Med ujetniki je bilo tudi nekaj zajetih partizanov. Eden je ime odbito roko, in kri mu je curkoma odtekala. Nihče od Nemcev se ni zmenil zanj. Prosil je vode, tožil je o žeji, a piti ni mogel. V navzočnosti Rada Petroviča in še enega nemškega vohuna, so odločili ljudi za streljanje. Vohun je odbral tudi Jožeta Urbasa, češ da ga je videl na »placu« med banditi. Noben izgovor mu ni pomagal. Nabrali so kakšnih 16 ljudi, tudi tistega z odbito roko in še enega ranjenca v nogo. Tistega brez roke so vrgli v cizo in eden izmed talcev ga je moral peljati, drugega so opiraje pospremili na strelišča ostali trpini. Peljali so jih nekam za železniško progo pri Rakeku. Gozdovje je utišalo strele šestnajst ustreljenih ljudi, drugi pa so s strahom pričakovali nadaljnjih razpletov...

Pozno popoldne tistega dne je štab Tomšičeve brigade poslal iz Begunj na Rakek svoj prvi bataljon, da bi Nemcem onemogočil eventualni ponovni vdor in da bi rešil zajete ljudi. Ni mu uspelo, kajti postojanka na Rakeku je bila zelo utrjena.

Ujetnike so potem odpeljali v Ljubljano, jih prevažali od kasarne do kasarne, od zapora do zapora, potem so jih precej izpustili domov, nekatere so odgnali v internacije in na delo, Ivan Vrenko in stari Grekš pa sta se javila k domobrancem. Vsak po svoje je nato doživljal okupacijske čase...

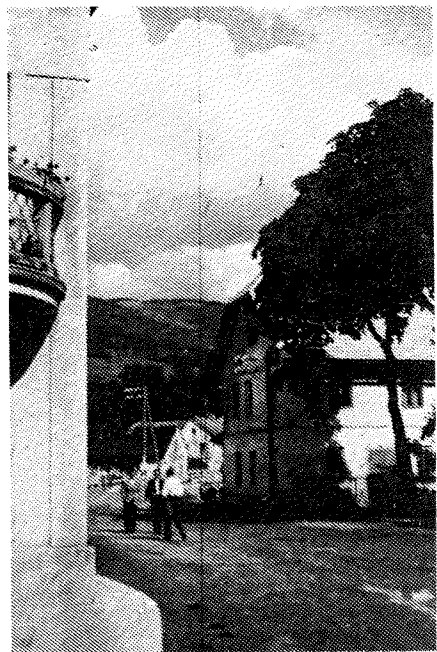
Tretjič pobegli Rado Petrovič je Cerknici in okolici prizadejal še veliko gorja. Kmalu je postal komandant domobranske posadke v Cerknici in postal strah in trepet partizanskih simpatizerjev. Toda že po dveh mesecih ga je doletela pravična kazen. Ob napadu partizanskih enot na belogardistično postojanko v Grahovem dne 23. novembra 1943, so ga pokosili naši strelji.

Po zmagoslavju hud poraz

Ob obilni beri zmag, ki so se na Notranjskem po kapitulaciji Italije nizale druga za drugo, je poraz deloval kot hladen tuš, kot grenka kaplja, ki je orosila v svobodo verujoče ljudi. Namesto radosti se je v srca ljudi naselila žalost. Ali je bilo po sredi izdajstvo, pomankljivo zavarovanje? ... Ob vsakem porazu skušamo dobiti opravičilo. In če je? ... Kaj pa utrujenost borcev, saj so dan za dnem bili težke boje? ... In mladi, neizkušeni borci, mobiliziranci, bivši pripadniki belogardističnih straž? ... Pa nemška preciznost ob napadu! Resnici na ljubo je treba povedati, da so nemške sile taktično izvrstno izvedle obkoljevalni manever, obšle stražo in udarjale v »živo«. Iznemadnost je za napadenega že pol poraza. Naj bo tako ali drugače, poraz je bil boleč...

Jožeta Urbasa (Šemičevega) je vohun izbral za talca. Na njegovi levi strani je mladinski aktivist Tone Šparemblek.

Na dvorišču Hrenove hiše so imeli zastražene zajete prebivalce Cerknice.

V gorečih poslopjih, po cestah in livadah, po strminah in v gozdu za Zelšami je nehalo utripati najmanj petdeset src. Veliko borcev je bilo ujetih, precej se jih je razbežalo. V partizanskem stroju je manjkalo okrog dvesto ljudi. Uničeno in razdejano je bilo težko in lahko orožje, požgana oklopnika, kamioni... Nihče pravzaprav ne ve, koliko je bilo tedaj v Cerknici žrtev, saj jih je precej zgorelo in pokopavali so jih na raznih mestih. Prizadejana je bila velika materialna škoda, saj je pogorelo nad osemdeset hiš in gospodarskih poslopij, mnogo živine, sena in drugih kmetijskih potrebščin. Tako se je končala krvava nedelja 19. septembra 1943.

Prvo nemško poročilo v Hitlerjev glavni stan se glasi:

»Polk planinskih lovcev »Admont« je napadel in zavzel Cerknico (10 km jugovzhodno-zahodno od Planine) ter ga obdržal kljub dvema organiziranim napadoma band. Ogenj je kraj skoraj popolnoma uničil. Ob majhnih lastnih izgubah je polk uničil dva izvidniška tanka, preresetal več kot sto mrtvih sovražnikov in zaplenil 20 strojníc in 100 pušk.«

Partizanski podatki prav tako navajajo kakšnih petdeset mrtvih in stoosemintrideset pogrešanih. Na pokopališču v Cerknici so navedena imena štirih tovarišev izmed šestnajstih (nekateri trdijo, da jih je bilo trinajst), ki so bili streljani ob železniški progi, in sicer: Franc Mele in Ivan Petrič iz Zelš, Jože Urbas iz Cerknice in Dr. Vlado Vojska, katerega svojci niso domačini.

Potem je na grobišču še sledeči napis: »43 neznanih borcev padlih v okolici Cerknice v letih 1942–1943–1944.«

(Se nadaljuje)

PRAZNOVALI SMO DAN ŠOLE – V petek, 2. marca 1979, smo na Osnovni šoli Katje Rupena Novo mesto praznovali dan šole. Katja Rupena je bila hrabra partizanka in aktivistka. V počastitev obletnice njene smrti so učenci celodnevne osnovne šole pripravili prisrčen program, v katerem so prikazali svoje delo v razredu in v prostem času. Na proslavo sta prišli tudi njeni sestre Mara in Ana ter še drugi gostje. Katja Rupena nam je svetel vzgled, kako je treba delati in ljubiti svojo domovino.

STOJAN PELKO
Osnovna šola »Katja Rupena«
Novo mesto

V Jelenovem žlebu

Moja stara mama je bila borka Gubčeve brigade.

Takrat je bila še zelo mlada, saj ni imela niti sedemnajst let. Rada se spominja narodnoosvobodilnega boja in mi o njem tudi pripoveduje. Najbolj ji je ostal v spominu Jelenov žleb... To je znana bitka in hudo je bilo takrat. Partizani so se hrabro bojevali. Fašisti so imeli veliko mrtvih in ranjenih. Vsi borci so bili srečni, da so zmagali.

»In žalostni, ker smo izgubili tudi tovariše,« je rekla moja stara mama.

SUZANA ZELAN, 4. razred
Osnovna šola »Pinko Tomažič«
Koper

Po poteh Štirinajste

Štirinajsta divizija je prišla na Štajersko leta 1944. Najhujše boje je imela na Paškem Kozjaku in na Brdcah, kjer je padlo veliko borcev. Pokopani so v skupnem grobu, na katerem stoji lep spomenik.

Vsako leto 16. februarja praznujemo v Dobrni krajevni praznik – v spomin na pohod in boje te legendarne partizanske divizije! Poleg drugih prireditev smo letos organizirali pohod po poteh partizanskih borcev. Udeležili so se ga tudi učenci naše šole; prišel je oddelček vojakov iz celjske vojašnice in borci, ki so se med narodnoosvobodilnim bojem bojevali v teh krajih.

Z imenovanimi prireditvami smo počastili tudi spomin na borce, ki so žrtvovali življenja za našo srečo.

ERIKA ŠPEGEL, 8. razred
Osnovna šola »14. divizija«
Dobrna

Obiskali smo aktivistko NOB

Lahko tudi rečemo, da takšni pogovori bogatijo ljubezen do domovine

Ob osmem marcu – dnevu žensk je skupina učencev 3.a razreda Osnovne šole osmih talcev iz Logatca pripravila pogovor s tovarišico Marijo Trobič, aktivistko v narodnoosvobodilnem boju.

Prijazno nas je sprejela v svojem domu. Postregla nas je z raznimi dobrotami in nam odgovarjala na številna vprašanja, ki smo jih že prej pripravili na sestanku oddelčne skupnosti.

Povedala nam je veliko lepih in žalostnih dogodkov iz našega boja za svobodo. (Vidimo, da je veliko lažje vpraševati kot zapisovati, saj vsega, kar nam je povedala, nismo uspeli predstaviti v tem sestavku!)

Ker smo jo obiskali prav za praznik, je poudarila pomen žensk – bork med vojno, ki ni bil majhen. Pokazala nam je tudi odlikovanja, ki jih je prejela. Sedaj je zaposlena v tovarni KLI Logatec. Sodeluje tudi v samoupravnih organih, je članica sveta naše šole.

Zadovoljni smo se vrnili v šolo in poročali oddelčni skupnosti o poteku pogovora. Ob slovesu smo ji čestitali ob dnevu žensk in ji obljubili, da jo bomo še obiskali. (O našem drugem obisku pa drugič. Lahko tudi rečemo, da takšni pogovori bogatijo našo ljubezen do domovine.)

DADO GROSIC, 3. razred
Osnovna šola »Osem talcev«
Logatec

Naš pevski zbor

Vsi želimo, da bi bili tudi v naprej tako uspešni

Na naši šoli že več let deluje mladinski pevski zbor, ki ga vodi tovarišica Hela Strmčnik. V zbor so vključeni učenci od petega do osmega razreda. Tovarišica vodi tudi otroški zbor, vajo pa imajo vsako sredo.

Mladinski zbor ima vaje trikrat na teden in to zadnjo uro, to je po pouku. Nekatere pesmi so zelo težke. Zato se moramo zelo pridno učiti. Na leto imamo veliko proslav in brez naše udeležbe si proslave skoraj ne moremo zamisliti. Komaj odpravimo eno, že se moramo pripravljati na naslednjo. Poslušalci so z nami zelo zadovoljni. Vedno imamo zelo pester program, ki ga zelo hvalijo.

Vsako leto se udeležimo tudi celjskega festivala.

Letos smo nastopili že šestkrat, čaka pa nas še več nastopov.

Dne 8. februarja smo slavili kulturni praznik. Priredili smo kratko proslavo. Po proslavi smo imeli konferenco. Ustanovili smo mladinsko kulturno društvo. Tega smo zelo veseli.

Nastopili smo tudi na proslavi v počastitev krajevnega praznika ob petintrideseti obletnici pohoda Štirinajste divizije. Peli smo partizanske pesmi. Na tej proslavi je šola dobila v priznanje plaketo za uspešno delo v krajevni skupnosti, zlasti še za sodelovanje na vseh proslavah, prireditvah. Smo k temu priznanju pripomogli tudi mi?

Vsi želimo, da bi bili tudi v naprej tako uspešni.

IDA DUPELNIK, 7. razred
Osnovna šola »14. divizija«
Dobrna

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

To, kar pišemo, je zgodovina

Kot odmev na prošnjo, zapisano v kramljanju, je prišlo tole pisemce:

– Pošljamo nekaj prispevkov naših učencev. Napisali so jih v zvezi s praznovanjem krajevnega praznika in petintridesete obletnice pohoda Štirinajste na Štajersko. Veselilo nas bo, če boste na mladinski strani kaj objavili. (Saj sem vas prosila, mar ne?)

Pismu sta bila priložena dva sestavka ter emblem in značka pevskega zbora, kakšno dobijo pevci, ki že več let sodelujejo v pevskem zboru Osnovne šole Štirinajste divizije iz Dobrne. (Hvala.)

Kdo bi ne bil vesel takšnega pozdrava. Pa vendar sem se ob njem zamislila! Kramljamo iz tedna v teden, a kaže, da še premalo. Kako zadovoljna, na primer bi bila, če bi dobila tudi fotografijo pevskega zbora, saj jih mora biti ob tolikšnem nastopanju kar zajeten kup. (Pošljite jo, tisto najlepšo.) In Suzana Zelen, četrtošolka: napisala je sestavek o stari mami, ki je bila še ne sedemnajstletna borka Gubčeve brigade. (Zakaj nisi zapisala njenega imena in poslala njene fotografije?) Še celo prekaljeni mladi časnikarki kot je Suzana Gregl iz Šentruperta se je zgodilo, da v sestavku o tovarištvu, najlepšem spominu iz narodnoosvobodilnega boja, ni zapisala imena padlega borca in prijatelja nekdanjega partizana Sokola. (Zaupaj nam, kdo je bil.)

To, kar pišemo, je zgodovina. Da ne govorim o Stanetu Sladiču iz Sevnice pri Mirni na Dolenjskem, ki je zapisal:

– Malo pozno pošiljam fotografijo. (Pozno, to je res pozno. Dogovorila sva se, da bo v uredništvu nekega ponedeljka in od takrat je minilo več kot mesec dni. Pri našem delu, dragi Stane, si takšnega razkošja skoraj ne moremo privoščiti.)

Stanetovo fotografijo pa objavljamo kljub zamudi:

Tako ljubka je, pomladanska. In Stane je tako imeniten fant.

Milena

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KR

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG

Piše: Silvo Teršek

Za srečo res ni treba veliko

Manko Golar iz Gornje Radgone

Najlepše je verjeti, da nisi nikoli prenehal biti otrok. Veš, da za solzami ne tiči prevara, da v srcu ne nosiš le svojega portreta, da te ni strah iskrenih misli in da je smeh kakor veter, ki ga rodi narava. Nekateri živijo brez sanj, druge preganja tisoč strahov in v najmanjši težavi vidijo največje gorje.

Predstavljal sem si »velikega otroka«. Videl sem ga na majhni kmetiji v Prelekiji. Bilke, ki so ga božale po stopalih, drevje med skalnim previsom, štor, na katerem je sedel, in pot, po kateri je vsak dan hodil v šolo, vse je imelo v njegovih mislih čustveno obarvan pomen. Tudi gorice blizu Jeruzalema so bile en sam vinograd čustev. V lepih nočeh so možje presliši grozdje, otroci pa so spali na seniku. Ne, on ni spal. Bosonog je lazil med trtami.

Fant je želel postati glasbenik. Samo pet let je imel, ko se je začel učiti violino. Tudi pozneje je vselej trdil, da glasba najbolj spremeni človekovo naravo, da vanj najgloblje prodre.

Po naključju je postal učitelj. Leta 1934 se je vpisal na ljubljanko učiteljske. To je bila želja njegovega očeta – pesnika Cvetka Golarja. Včasih se zdi, da imamo premalo pesnikov in preveč tistega, kar bi ne smeli imenovati poezija. Gregorčič je rekel, da je življenje delovni dan; torej ni poezija. Tudi on misli, da je poezija stvar čustev. Obojega je dandanes malo. Veliko misli. Misli lahko človeka pritisnejo ob zid. Moraš jim omogočiti, da pridejo na dan. Lahko bi si pomagal z violino, a mu je profesor na učiteljsko rekel, da so njegove roke primernejše za gnojne vile. Ni mu oporekal, srca pa mu tudi ni mogel pokazati. Napisal je prvo in drugo in kdo ve katero pesem. Najprej je ljubil murne, črčke in klopote, pozneje dekleta in pikčastih oblekah in končno otroke. Odrasel mož se je vrnil v svoje otroštvo.

Po končanem učiteljsku se je vrnil v Ljutomer. Naj so bila dijaška leta še tako prijetna, domotožje je bilo močnejše. V Ljubljani je stanoval pri gosposki družini. Njihova

hčerka je živela pri Golarjevih, ker je v Ljutomeru hodila v meščansko šolo. Za povračilo je lahko Golarjev sin stanoval pri Fonovih v Ljubljani.

Postal je torej »gospod« učitelj. Začelo se je v Križevcih pri Ljutomeru. Verjetno ni zelo pomembno, če je bil takrat sončen ali deževen dan. Zanimivo pa je, da ga je ravnatelj poučil: »Lepa navada našega stanu ti narekuje, da se praznje oblečeš in se predstaviš najuglednejšim prebivalcem vasi!« In segel je v roke zdravniku, županu, vaškemu veljaku... Povsod so ga pozdravljali spoštljivo – ugledni osebnosti primerno. Kadar je prihajal na domove učencev, so starši brž pogrnili mizo z belim prtom, jo primerno založili in naredili iz zadeve domači praznik. Bilo je pač vse skupaj nekoliko drugače, kot je dandanes.

Mnogo let pozneje je učitelj razmišljal: kako, da je sedaj tako zelo drugače? Se je učitelj ugled začel krušiti, ko se je smel vsak vmešavati v šolo, jo kritizirati – posebno učitelja? Bila so leta, ko so govorili: »Kaj boste vi, starejši, ki niste sposobni razumeti današnjega časa! Tako ali drugače boste morali zapustiti kateder!«

Res so ga zapustili, a največkrat mladi in neprekaljeni šolmoštri. Življenje ne sme biti kakor klopote, ki se obrača po vetru. V sebi moraš imeti vodilo. Tudi za glasbenika so samo note premalo in za učitelja ni dovolj učni načrt, če je srce kakor prazna omara.

Leta 1939 je diplomiral na slavistiki in germanistiki. Učiteljstvo je nadaljeval v Ptuju, pozneje pa se je ponovno zaposlil na meščanski šoli v Ljutomeru.

Vojna. Okovani čevlji so prinesli »hudiče« tudi v njihovo hišo. Njegova družina je bila med prvimi, ki so jih izgnali – 9. maja 1941. Hočejo ti dopovedati, da si manj vreden kakor pretepena živina. Grozijo ti s smrtjo, kot bi sami rodili ta svet. Bežiš pred Nemcem in te ujame ustaš, skriješ se v delu in te pošljejo na Rab. Dandanes imaš sto kologramov in veš, da si

jih imel takrat polovico manj. In ko je bilo najhujše, si napisal pesem. Tako je bilo, ko si bil med puberteto hudo zaljubljen, ko si bil v internaciji vražje lačen, ko si bil v svobodi prešerno srečen...

Marsikaj te je razočaralo – otroci nikoli. Nekaj pa te je bolelo, kot bi se bolezen skrila v čustva. Ves čas in tudi takrat, ko si bil poslanec prosvetno-kulturnega zbora, si poudarjal, da premalo učimo otroke ljubiti domovino. Ljudje mislijo, da govori pesnik in ne človek. Ti pa vprašaj fanta, ki je končal osnovno šolanje v šestem razredu: »Kam pa sedaj?« In odgovori ti kot nekaj samo ob sebi razumljivega: »V Nemčijo!« Šola torej ni naredila dovolj, dom je naredil premalo in vse, kar obdaja mladega človeka, ni povsem zadovoljivo. Ali naši otroci sploh vedo, kaj je domovina?

Učiteljstvo postane človeku navada; brezbriznosti se ne moreš navaditi. Ne moreš zatisniti očesa pred spoznanji, da je skrb staršev do otrok žalostno majhna, da bi vse skupaj najraje obesili družbi na hrbet.

Ne, to ni več pesem murnov, črčkov in klopotev, to ni več brezskrbna mladost. Človek pa bi rad, da bi vse skupaj spominjalo na glasbo, da ritem ne bi bil pretrgan, da bi družba živela kot igra dobro uigran orkester.

Mnoge njegove pesmi so uglasbili – predvsem otroške. Glasbeniki pravijo, da so njegove besede, stikane v verzih, melodije. Človek bi mislil, da ni nikoli prenehal stremeti za tem, da bi ukrotil v partituri zapisane znake. Učitelj, ki mu še brki niso pognali, je ustanovil pevski zbor – menda takrat edinega v Pomurju. Po vojni je vodil pevski zbor, s katerim je gostoval v vseh večjih jugoslovanskih mestih; dvakrat celo pri tovarišu Titu. Izdal je nekaj zbirk pesmi, živel je z nekaj generacijami otrok in zdaj mu ni nerodno priznati, da ni nikoli prenehal biti otrok. Rad jih ima, kot je imel nekoč rad vinske gorice in vse, kar je bilo živega v njih. Ljudje nič več ne pogrnjajo miz z belim prtom, ko vstopi v hišo, pa nič zato.

Spomen na Edvarda Kardelja

Bilo je tmurno to jutro
i ptica u gnijezdu krila
je svila,
crni oblak nad zemljo se
nadvio,
okrutna smrt još jednom
iza sebe prazno mjesto
ostavila.
Žalost svojim crnim plaštom
zemljo obavila,
svugdje ista slika...
Zastave na pola koplja,
nijemi pogledi ljudi
kazuju sve.
Iz naših redova ode čovjek;
da smo bar zaustavit' mogli
vrijeme...
Sada je sve kasno.
Al' ostaše djela i
nezaboravna sjećanja.

(Sana Martinović,
Osnovna šola
»Krsti Ljubčić«,
Zadar)

PORUKA BORCA –
8. marca 1979

Tito: revolucija – navdihovalec kadrov

Vrhovni komandant oboroženih sil SFRJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito se je ob obisku Mornariškega šolskega centra vpisal v spominsko knjigo te visoke znanstvene ustanove naše armade v Splitu:

– Zadovoljen sem s tem, kar sem videl v tem šolskem centru, v katerem so najspodobnejši pogoji za šolanje starešin Jugoslovanske vojne mornarice. Vaše napore v prihodnjem delu usmerite k stalnemu izpopolnjevanju vojaško-strokovnega znanja, in napredovanju ideološkega in političnega dela na osnovah marksistične znanosti. **Naj bo naš narodnoosvobodilni boj in revolucija stalni navdihovalec, vzgajanja kadrov, ki bodo varovali in branili neodvisno in neuvrščeno Jugoslavijo. Tito.**

VEČERNJE NOVOSTI –
14. marca 1979

Najdražje delo – štafetna palica

Milena Braniselj-Krajc pravi, da je štafetna palica njeno doslej najbolj uspešno in najdražje umetniško delo.

– Vesela sem in presrečna, ker bo prav moja štafetna palica simbolizirala želje vseh Jugoslovancev, ker jo bo tisoče mladih rok nosilo in v zame najsrečnejšem trenutku v življenju prineslo v roke tovariša Tita. Srečna sem tudi zato, ker mi je uspelo ustvariti vse, kar sem želela, z metodami, materialom in postopki, značilnimi za kinetično plastiko – področje, ki ga studiram.

Milena Braniselj ni neznana slovenski likovni javnosti. Samostojno razstavo je imela v galeriji »Bresta« v Cerknici, pa v Ljubljani, Mariboru, Rušah in Pulju.

– Vedela sem, da sem napravila dobro štafetno palico, čeprav nisem bila prepričana, da bom izbrana. Vem, da vse novo težko sprejemajo, da ostaja dolgo nepriznано, in skrito pogledom javnosti.

Milena se je, tokrat, zmotila. Čeprav je njena štafetna palica res po vsemu nova, čeprav se razlikuje od vseh dosedanjih štafetnih palic – bo vendarle in prav zato izročena kot simbol najlepših želja predsedniku Titu. In pogledi milijonov Jugoslovancev bodo v tem slovesnem trenutku uprti v predsednika Tita in štafetno palico v njegovi roki. POLITIKA – 13. marca 1979

Delavska stanovanja

Boris Mikoš, predsednik odbora za uresničevanje stanovanjske politike zvezne konference SZDLJ:

– Delavca ne zanima, kdo se je s kom sestajal, dogovarjal in kako dolgo je to dogovarjanje trajalo, marveč: zakaj ni stanovanj in zakaj cene rastejo »v nebo«. Opozoriti moramo vse družbene dejavnike, da bo – če se bomo še naprej tako obnašali na področju stanovanjske izgradnje – čez dve, tri leta stanovanje eno od vročih političnih vprašanj pri nas. SVIJET – 2. februarja 1979

Takoj ukrepati, kadar je kršena taka humana vrednota, kot so odnosi med ljudmi

»Ne razumem, kako so mogli komunisti in osnovna organizacija sindikata dovoliti take odnose,« se je razjezil France Popit. »Za marsikaterega delavca se samoupravljanje začne pri odnosih s predpostavljanim, torej z mojstrom. To je njihov prvi stik, še posebno na tem območju, kjer je precej nizka kvalifikacijska sestava delavcev. Če je ta stik birokratski, nečloveški, potem dobe delavci kaj čudno sliko. Še posebej, če nenehno poudarjamo, da imamo v socializmu veliko bolj humane odnose kot v kapitalizmu. Nosilce takšnih odnosov je treba poslati na delo, pa naj jih potem drugi mojster vzame v roke, da bodo dobili o tem praktičen poduk. Slišal sem tudi, da si nekateri mojstri v Muri marsikaj dovolijo. Vse te nepravilnosti bi morali preprečiti, nekaj primerov pa kaznovati za svarilo drugim. Še enkrat poudarjam, da morata zveza komunistov in sindikat v temeljni organizaciji takoj ukrepati, kadar je kršena taka humana vrednota, kot so odnosi med ljudmi.«

DELO – 16. marca 1979

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG